

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni osakond

Koolide sulgemise protsessi kajastamine ajalehtes
Postimees ja *Молодёжь Эстонии* aastatel 1999 - 2004

Bakalaureusetöö (8 AP)

Kirill Krabu
Juhendaja Valeria Jakobson

Tartu
2006

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetiline osa	
1.1. Hariduse sotsiaalne roll ühiskonnas.....	7
1.2. Haridusteema käsitlemine Eesti pressis.....	9
1.3. Meedia roll avaliku arvamuse kujundamises.....	13
1.4. Koolide sulgemise majanduslik külg ja õpilaste arvu kahanemine.....	15
1.5. Suletud koolide arv perioodil 1991 – 2004.....	16
1.6. Uurimisküsimused.....	19
2. Meetod.....	20
3. Tulemused.....	26
3.1 Ajalehtede artiklide analüüsi tulemused.....	26
3.2 Ajalehes «Молодёжь Эстонии» kasutatud leksika analüüsi tulemused.....	36
4. Töö Tulemuste analüüs ja järeldused.....	41
5. Kokkuvõte.....	45
Kirjandus.....	47
Summary.....	51

LISA 1: Kodeerimisinstruktsioon

LISA 2: Analüüsitud artiklite loetelu

Sissejuhatus

Aastatel 1992 – 2004 Eestis olid kinni pandud kokku rohkem kui 175 kooli, mis tähendab, et rohkem kui 42 000 õpilast olid sunnitud muutma õppimiskohta. Arvestades ka lastevanemaid ja koolipersonali, selle probleemi poolt mõjutatud inimeste arv kasvab vähemalt neli korda.

Tutvudes Eesti haridussfääris läbi viidud uuringutega pöörasin mina tähelepanu sellele, et koolide sulgemise teema ja selle probleemi kajastamine pressis ei ole tänavu uuritud. Nõndaviisi, on töö pühendatud koolide sulgemise probleemi kajastamisele pressis. Kuna situatsiooni arenguperiood ja potentsiaalne probleemsituatsioonide arv on liiga suur piirdun mina ajavahemikuga, mis on iseloomustatud suurima arvuga suletud koolidest. Jutt käib aastatest 1999 – 2004. Sellel perioodil suleti 114 kooli, mis protsendiliselt moodustab 65% kinni pandud aastatel 1992 – 2005 koolide arvust. See tähendab, et perioodil 1999 – 2004 koolide sulgemise probleemiga on kokku puutunud palju rohkem kui 27 000 inimest, arvestades vanemaid ja koolide töötajaid.

Peale tutvumist Eesti pressis avalikustatud materjalidega, tekib aga mulje, et teravaimal koolide sulgemise perioodil pööras press probleemile vähem tähelepanu kui ta on seda väärt olnud. Kokku 5 aasta jooksul vaadeldavates üleriigilistes ajalehtedes oli avaldatud 63 artiklit, mis on pühendatud koolide sulgemistele.

Autori arvamusel põhjustab koolide sulgemine palju probleeme erinevatel tasemetel. Laste jaoks tekitab see psühholoogilisi probleeme ja mõjutab nende tervist ja kooli edasijõudmist. Samas loob koolide sulgemine sotsiaalseid probleeme kohalikul tasemel, kuna tööst ilma jäävad haridusasutuste töötajad ja teatud piirkond kaotab haridusasutuse. Aga põhilisteks ohvriteks koolide sulgemise korral saavad ika lapsed. Väga tähtsaks peetakse lapse arengus adapteerimisperioodi, mis algab peale seda, kui laps astub 5. klassi. Osa õpilasi kooli sulgemisel on just selles psühholoogilises faasis ja tingimuste muutmine saab paratamatult mõjutada noore inimese psühholoogilist arengut.

Õppetingimuste järsk muutmine, koolidevaheline erinevus, õpetajate nõudmiste kasv või muutmine on tõsised katsumused lapse psühhika jaoks. Adapteerimisperioodiga

on tihti ka seotud psühhosomaatilised probleemid. Adapteerimisperioodil on väga tähtis tagada lapsele rahuliku atmosfääri ja kindlat režiimi.

(<http://www.psyparents.ru/>) Samas uude kooli tulek on seotud pinge kasvuga.

Uustulnuk tavaliselt kutsus esile kellegi ärritust ja saab selle järelalusena kallaletungi objektiks, mis ka mõjutab noore inimese psühhikat. Laps peab olema moraalselt valmis selleks, et alguses uues kohas tal on ebamugav ja leidub keegi, kellele uustulnuk ei meeldi just sellepärast, et ta on uustulnuk. (<http://mother.ru/>)

Samas probleemiks saab nimetada ühendatud koolide õpilaste üldise hariduse taseme kahanemist. See probleem puudutab nii õpilast kui ka riiki, sest selle tulemusel kannatab riigi hariduse tase. Koolide ühendamisel lastele on raskem kohaneda uue kohaga, kollektiiviga ja olukorraga. See mõjutab õppimist negatiivselt. Samas kasvab õppejõudu koormus. Kuna klassid muutuvad suuremaks, õpetajatele on raskem oma tööga hakkama saada. Uued õpilased nõuavad ka individuaalset lähenemist. Tulemuseks on see, et õppeprotsessi raskused tekivad nii õpetajatel kui ka õpilastel. Samas, tihti kooli sulgemise juhul, õpilased lähevad teise kooli, mis asub kaugemal nende kodust, kui eelmine kool. Tulemusena on see, et lapsed peavad ärkama tunduvalt üles varem, mis mõjutab nende tervist ja töövõimet.

Suletud koolides õppisid peaaegu kõikide sotsiaalsete kihtide esindajad. Koolide sulgemise probleem võiks saada aktuaalseks eranditult kõigi jaoks, kellel on lapsed.

Töö eesmärgiks on välja selgitada, kuidas koolide sulgemise teema kajastatakse pressis.

Töö ülesanded

1. Välja selgitada, mis tähtsust annavad ajalehed probleemile ja mis vahenditega
 - a. Publikatsioonide tihedus
 - b. Materjalide positsioonid lehes
2. Teada saada, kuidas ajalehed kajastavad koolide sulgemist
 - a. Mis kõrvalteemad vaadeldakse koos põhiteemaga
 - b. Mis allikaid kasutatakse, kes on põhilised autorid
 - c. Kõige tihedamalt kasutatavad võtmesõnad

3. Teada saada, mis on kõige sagedamini kajastatavad pressis sulgemise põhjused
4. Mis suhet kujundavad lehed lugejal seoses probleemiga
5. Välja selgitada, kas press jälgib suletud koolide edasist saatust
6. Võrrelda, kuidas eestikeelne press vaatlleb venekeelsete koolide probleeme ja vastupidi.

See töö laiendab eelnevalt tehtud seminaritööd.

Töö on koostatud järgnevalt:

Sissejuhatuses on põhjendatud valitud teema aktuaalsus, püstitatud töö eesmärk ja ülesanded.

Teoreetiline osa hõlmab informatsiooni, mis puudutab minu poolt vaadeldavat teemat. Siia alla kuuluvad teooriad, mida rakendatakse probleemi uurimisel, uuringud, mis on läbi viidud antud teemal ja paralleelsetel teemadel Eestis läbi. Samas ma vaatlten ka demograafilist tausta. Sellest tulenevalt teoreetilise osa lõpus püstitatakse uurimisküsimusi.

Peatükis „**Meetod**“ pannakse paika meetodid, mille abil teostatakse analüüse ja määratletakse kasutatavate analüüside tüüpe.

Tulemustele pühendatud peatükis elkõige vaadeldakse üldist situatsiooni: kogutakse informatsiooni koolide sulgemiste kohta ja selle probleemi pressis kajastamise kohta. Kõiki andmeid koondatakse peatükki 3.1 alla, mille nimeks on „hetkeseis“. Lähtudes saadud tulemustest, valitakse periood, mis on iseloomustatud suurima suletud koolide arvuga selleks, et selle põhjal saab iseloomustada situatsiooni teravaimat külge.

Peale ajalehtede andmete kogumist kasutatakse kontent-analüüsi, kus kodeerimisinstruktsiooni järgi võrreldakse omavahel eestikeelse (Postimees) ja venekeelse (*Молодёжь Эстонии*) pressis esindavaid ajalehte. Peale kontent-analüüsit, tuginedes sellest saadud tulemustes, tekkis vajadus teostada ka venekeelse pressis leksika analüüsi. Venekeelne press on valitud sellepärast, et kontent-analüüsi tulemus esialgselt näitas, et ajalehes on liiga palju pressis jaoks ebatavalisi jooni: on vähe

informatiivsust ja emotsionaalne tase on oluliselt kõrgem kui eestikeelses pressis. Selline tulemus nõudis venekeelse pressi tõsisemat vaatlemist. Leksika analüüsi abil kavatsen mina välja selgitada, kuidas täpsemalt ja milliste keelevahendite abil edastab ajaleht informatsiooni oma auditooriumile. See aitab aru saada, kuidas venekeelne press kujundab oma lugejate avaliku arvamuse koolide sulgemise probleemi suhtes. Peale selle kavatsen ma võtta kokku saadud tulemused ja teha täpsemaid järeldusi, kuidas tegutses venekeelne press, mille tegutsemisviis, nagu oli üles mainitud, erines kontent-analüüsi tulemuste järgi eestikeelse pressiga ja üldse uudistepressiga omast.

Tulemuste analüüsi peatükis ma võtan kokku ja analüüsin informatsiooni, mis on saadud tulemustest. Samas, siin ma teen neid järeldusi, mis on tekkinud tulemuste töötlemise tulemusel.

Kokkuvõte annab lühikest ülevaadet kogu töö kohta.

1. Teoreetiline osa

1.1. Hariduse sotsiaalne roll ühiskonnas

Hariduse rolli ühiskonnas on raske alahinnata. Tänu globaalse kommunikatsiooni võimalustele, inimeste aktiivne tegevus saab juba ületada ühe riigi piirid. Seda kajastavad ka sotsiaalsete suhete tendentsid olla samal ajal koos tihedam ja kaugem. Lõpuks viib see punktini, kus põhiliseks tegijaks globaalse kommunikatsiooni ajal saab isik. See nõuab isikutest suuremat reflektiivsust selleks, et saada aru endast ja komplekssest ümbrust. Globaliseerumine nõuab samas uusi oskusi ja liitub aktiivselt tegutsevat isikut kasvava multikultuurse ühiskonnaga (Hinkson, 1996).

Riigi roll on ka muutunud võrreldes varasemate aegade, mis tähendab, et hariduspoliitilised lähenemised vajavad neid muutusi vastavalt kajastada. Kooli institutsioon n.n. imperialismi ajal oli "tihedalt seotud riigihuvidega", sellepärast, et riik ei saanud rakendada sotsiaalset integratsiooni nii, nagu ta seda tänavu teeb. XIX-XX sajandi haridus mängis olulist rolli sotsiaalse integratsiooni protsessis: see "mõjutas noorte inimeste ise-vormistamist, tutvudes neid maailmaga, mis on laiem ja ühiskonnaga, mis on rohkem kompleksne" (Hinkson, 1996)

Tingimused, vajalikud selleks, et inimene saaks osaleda uute tähenduste ja hinnangute loomises, on põhiliselt poliitiline protsess kompleksses ühiskonnas, kus erinevatel isikutel on erinevad vaatepunktid maailmast (Apple, 1996). Selle mitmekülgse protsessi dünaamikat on näitanud Hobsbawm (1990), kes väidab, et tulevikus me näeme "rahvuseriike" ja "rahvaid" või etnilisi/keelelisi gruppe põhiliselt taganetutena, vastu võitlevatena, adapteeruvatena, adsorbeeritutena või nihestatutena, uue supranatsionaalse maailma restruktureerumisele (Hobsbawm, 1990, p. 182).

Aga Taylor et al. järgi (1997), "koolid veel baseeruvad homogeensuse ja uniformaalsuse oletamisel. Nad veel vajavad sarnasust ja reegleid, mis on rohkem baseeritud administratiivsel mugavusel kui moraalsel printsiipidel, kuulekust". Üldistel normidel kontseptualiseeritud hariduse eesmärgid ei ole enam saadavad ja soovitavad. Põhjus saab olla selles, et nad ei kajasta inimeste individuaalsust adekvaatselt tänapäeval. Touraine (1999) ütleb, et kui hariduse eesmärgid on samad, mis on sotsialiseerumise omad, tekib sotsiaalne ebavõrdsus, sest need lapsed, kes on lähedamad tsentraalsele sotsio-kultuurilisele süsteemile on nende süsteemi poolt rohkem eelistatud. Kui, vastupidi, kool rõhutab kultuuri grupi või sotsiaalse klassi osalemist, see

distantseerib kogukonnavõrke üksteisest ja jälle tekib üldine sotsiaalne ebavõrdsus, kuna rajoonilised grupid tavaliselt ei ole hierarhilises ühiskonnas võrdsed.

1.2. Haridusteema käsitlemine Eesti pressis

Koolide sulgemise temaatikat Eesti pressis uurituna nimetada või saada mitmekülgsed andmed sellel teemal autor ei saaks. Põhiliselt uurijad, kes tegelevad hariduse temaatikaga, vaatlevad teemasid, mis puudutavad kas või haridust iseennast või riigi ja erinevate haridusprotsessis osalevate subjektide omavahelisi suhteid. Sagedamini pööravad uurijad tähelepanu vene koolide probleemidele Eestis. Samas uurijad jälgivad teatud määral ka koolide reformi läbiviimist. Meedia rolli kohta saab ütelda, et põhilised uuringud on suunatud ka vene koolidele. Nende uurimuste tulemused on meenutatud allpool.

Jälgides globaalsel tasandil peetavaid diskussioone mitmekultuurilise hariduse teemadel, jääb silma peamine taotlus, milleks on keeleliselt ja kultuuriliselt avatud klassiruum. Monokultuursus on müüt, asemele on tulnud mitmekultuurilisus. Valitsevas kultuuride- ja keeltepaljususes on multikultuurilisel haridusel täita oluline roll: kujundada ühine lojaalsus sotsiaalse kohesiooni huvides. Iga massiteabevahend (sõltuvalt püstitatud eesmärgist, lähendatavast ülesandest, auditooriumist jne) käsitleb hariduse probleeme omamoodi, tähtsustades üht ja pidades teist vähemoluliseks. (M. Pavelson, 1998)

Venekeelses hariduses planeeritavate ja juba toimunud ümberkorralduste ulatus ning selle protsessi olulisus ka üldisema ühiskondliku arengu sisukohalt on pannud avalikkust kogu haridusreformiaegse perioodi jooksul tundma suurt huvi selle teema vastu. 2002. aasta monitooringu perioodil võib eesti- ja venekeelses ajakirjanduses tõstatatud probleemideringi jagada kolme omavahel tihedasti seotud rühma: venekeelse üld- ja kõrghariduse hetkesituatsioon, vene kooli suutmatus pakkuda konkurentsivõimelist haridust ja sellest tulenevad tagajärjed ning vene kooli 2007. aasta reformiga seotud küsimused, sh laiem probleem vähemuste õigusest emakeelsele haridusele.

Võrreldes kaht ajakirjandusruumi omavahel, võib märkida, et ajalehtedes arutluse all olnud probleemidering hariduse sfääris on üsna sarnane, erinevused seisnevad pigem rõhuasetustes – millele on rohkem tähelepanu pööratud. Kolme aasta jooksul võib mõlemas ajakirjanduses eristada nn läbivalt aktuaalseid teemasid, ehkki mitmete teemade olulisus teadvustati just viimasel uuritud aastal. (K. Kõrts, 2000)

Üks tähtsaimatest probleemidest, mis on vene koolidega ja kooli reformiga tervikuna juba mitu aastate jooksul seotud on koolide finantseerimine ja varustamine õppevahenditega. (L.

Vassiltšenko, 1998). Haridusteema omab ajalehte “Эстония” ja “Молодёжь Эстонии” lehekülgedel üpris suurt mahtu. See teema kajastub küllaltki regulaarselt mõlemas ajalehes ja vastavaid artikleid avaldatakse spetsiaalsetes rubriikides. Situatsiooni, mis oli venekeelses pressis teravaima koolide sulgemise perioodi ees, kirjeldab oma töös J. Baljasnaja (1997). “Молодёжь Эстонии” ja “Эстония” ajalehtedes asetati rõhk eelkõige koolisisestele probleemidele. Samas, seal olid vaadeldud probleemid, mis on seotud õpilaste endi ja nende perekondide ning valupunktid juhtivas lülis. Nagu näitas analüüs, koolides kõige teravamad probleemid on seotud õpetamisprotsessi endaga. Terav on mitte-eestikeelsetes koolides õppe- ja õppemetoodilise kirjanduse probleem – õpikutest ei jätku, nad on halvasti koostatud, õpetamise metoodika on puudulik. On ka probleeme õppetöö korraldamisega, eriti vene keele ja kirjanduse ning inglise keele puhul, sest õpetajaid ei jätku. Mõlemas ajalehes kerkis probleem kvalifitseeritud kaadri puudusest venekeelsetes koolides, praegu töötavate õpetajate kvalifikatsiooni tase on madal.

Mis puudutab õpetajate endi tegevust ja nende probleeme, siis siin kerkivad esile psühholoogilised probleemid:

- Hirm tuleviku ees, siit ka passiivsus ja närvilisus
- Õpetaja staatus ühiskonnas – austuse puuduine õpetaja töö vastu valitsuse poolt ja koolis endas
- Madalad palgad
- Võimaluse puudumine tasuta tõsta oma kvalifikatsiooni.
- Kooli kui institutsiooni puhul, on kõige olulisemaks probleemiks muutunud kõikides koolides rahapuudus. Puudub võimalus teha kvaliteetset remonti, paljud ehitised on amortiseerunud, kohalikud võimud ei paku mingit materiaalset toetust.
- Koolide personalil tekitab ärevust ka esimese klassi õpilaste arvu vähenemine, mis võib põhjustada mõnede koolide sulgemist.

Riigipoolset juhtimist käsitleti ajalehtedes vähem kui haridussüsteemi teisi aspekte. Siin oli rõhuasetus probleemil, mis tulenes riigiorganite poolt pakutavatest projektidest ja programmidest plaanitava eesti keelele ülemineku kohta venekeelsetes koolides. Erinevus ajalehtede “Эстония” ja „Молодёжь Эстонии“ vahel seisneb eelkõige rõhuasetuses, samuti antud teemal avaldatud materjali emotsionaalsuses. Ajalehes „Молодёжь Эстонии“ avaldatu on emotsionaalsem kui ajalehe „Estonija“ analoogilised materjalid, mis on tunduvalt vaoshoitumas stiilis. (J. Baljasnaja, 1997)

Mõned teadlased puudutavad omades töödes ainult venekeelsete koolide probleeme. Aga kirjeldav situatsioon jällegi puudutab ajavahemiku, mis oli teravaima koolide sulgemise perioodi ees. Lapsevanemate, õpetajate ja vene koolide vanemate klasside õpilaste seas 1996. aasta alguseskorraldatud küsitluse tulemused näitasid, et sel perioodil oli kõige valusamaks probleemiks eesti keelega seonduvad küsimused. Vene kooli saatust tulevikus ei teadvustanud veel kui esmatahtsat probleemi, mistõttu see asetses puhttehnilise, täiesti lahendatavate probleemide seas. Õpilaste tulevikuprobleemid seoti nende endi poolt peamiselt riigikeele tundmisega. (I. Belobrovtseva, 1997)

Vene koolide reformiga seonduv on vene päevalehtedes leidnud tunduvalt sagedasemat kajastust kui eesti omades. See oli ka eeldatav: peale selle, et tegemist on vene kogukonda otsesemalt puudutava küsimusega, haarati teema enese alla kogu eesti hariduse kaudu. Samas iseloomustab eesti pressis väiksemat arvu artikleid vaatenurkade paljusust, vene pressis on tugevalt domineerimas selgelt negatiivne hoiak, mis, kui vaadata lugejairju, ei ühti vene kogukonnaga. Poliitilise diskursuse domineerimine on iseloomuslik ainult eestikeelsele pressile, venekeelses ajakirjanduses on ülekaalus isikukeskne tasand. Kahe pressis vahelist otsest diskussiooni ei ole tekkinud, kuigi vene pressis on ilmunud üksikuid tõlkeid eesti ajalehtedest: sellised, mis sobivad ajalehe hoiakuga. Mis on sarnane mõlemas pressis: n-ö vastaspoolelt esinevad enamasti oma rahvuskaaslased (eestlastest õpetajad vene koolis, venelastest haridusametnikud). Autorid tulevad järeldusele, et eesti lugejal vene koolides toimuvast ja vene lapsevanemate hoiakutest nõrk ettekujutus on, ilmneb ka lugejakirjades. Selleks, et nii eesti kui ka vene kogukond oskaksid pädevalt hinnata vene kooli praegust olukorda ja vajalike muutuste suurust, vajaks eesti lugeja eeskätt rohkem ja vene lugeja mitmekülgsemat teavet. (V. Jakobson et. al. 1998)

Elektrooniline Riigi Teataja näeb Tallinna koolide sulgemist ette reaalseks, sest õpilaste arv pidevalt kahaneb.

Koolivõrgu korrastamisel lähtutakse:

1. demograafilisest olukorrast Tallinnas 2001–2012;
2. õpilaste logistilisest liikumisest Tallinnas ja tagamaal;
3. koolitöö korraldamisest;
4. linnaosast kui tervikust;
5. koolide komplekteerimisvõimest viimase kolme aasta jooksul. (<https://www.riigiteataja.ee/>)

Mis puudutab meedia tarbimist Eestis, siis, vastavalt firma MediaFocus tehtud uuringule (2005), see on iseloomustatud rahvusliku eristamisega: eestlased kasutavad rohkem kohalikke

eestikeelseid ja rahvusvahelisi meediakanaleid, mitte-eestlased aga kohalikke venekeelseid ja Venemaa (tele)kanaleid, mis viitab madalale nõudlusele kohalike venekeelse meedia toodangu järele. Venekeelne auditoorium eelistab niisuguste massiteabevahendite tarbimist, mida iseloomustab suurem passiivsus ja meelelahutusliku poole domineerimine, nt. televisioon. Venelaste huvi meelelahutusliku meedia vastu suurendab kindlasti asjaolu, et võrreldes eestlastega on neil keeleliste piirangute tõttu võimalus tarbida muid meelelahutustooteid märksa vähem. Avaliku arvamuse küsitlused näitavad järjepidevalt, et venekeelne auditoorium peab ennast juba aastaid Eesti elu olulistest poliitilistest, majanduslikest ja sotsiaalelu sündmustest halvemini informeeritud kui eestlased. 2003.a. arvas umbes 63% mitte-eestlastest, et nende informeerituse tase erinevates eluvaldkondades on hea, samas kui eestlastest leidis sama 74%. Samas uuring vaatleb ka venekeelset trükimeediat. Uuringust tulenevalt, viimastele aastatele on iseloomulik venekeelse pressi differentseerumine, eelkõige väljendub see meedia kolletumises, tabloidistumises.

Venekeelse ajakirjandusturg on oma arengus umbes samas kohas, kuhu eestikeelsed ajalehed jõudsid üheksakümnnendate aastate keskpaigas: kontsentreerumine pole veel alanud, seetõttu on väljaanded majanduslikult nõrgad ning nende kvaliteet ebaühtlane. «Молодёжь Эстонии» on üks ajalehtedest märkimisväärse mahu ja kvaliteediga.

1.3 Meedia roll avaliku arvamuse kujundamises

Agenda-setting massimeedia roll avaliku arvamuse kujundamisel

Agenda setting kirjeldab väga võimsat meedia mõju – võimalust ütelda meile, missugused teemad on tähtsad ja misugused ei ole. *Agenda-setting* on avaliku tähelepanu ja seisukohade loomine uudiste meedia poolt. Kaks põhilist punkti on enamustes *agenda-setting* uuringutes: (1) press ja meedia ei kajasta reaalsust; nad filtreerivad ja vormistavad selle; (2) meedia keskendumine mõndel probleemidel ja teemadel paneb avalikkust võtta pressiga puudutatud probleemid vastu tähtsamatena kui teised. Lisaks, erinevatel meediatel on erinevad *agenda-setting* potentsiaalid. Bernard Cohen (1963) väitis: “Press võib mitte olla õnnelik üteldes inimestele, mida tuleb mõelda, aga see on õnnelik, üteldes lugejatele, millest tuleb mõelda.” (McCombs 1972)

Uudiste meedia võimsus rahva *agenda* paikapanemisel, rahva tähelepanu juhtimisel mõnedel võtmeasjadel, on sisse kastud ja hästi dokumenteeritud mõju. Inimesed mitte ainult saavad aktuaalset informatsiooni uudistemeediast, aga samas, teemadele pandud rõhu rõhu põhjal, nad õpivad, kui palju tähelepanu pöörata ühele või teisele teemale. Ajalehed ise pakkuvad mõned viited teema tähendusest päevauudistes – esilugu, suured pealkirjad jms. Teisisõnadega, uudiste media saab panna paika avalikkuse tähelepanu probleemide gruppidele, mille ümber formeeritakse avalik arvamus. (McCombs, 2003)

Nagu Walter Lippmann (1922) märkas, uudistemeedia on põhiline allikas nendest piltidest mis iseloomustavad meile suurimaite avalikute asjade maailma. Seda maailma, mida paljud “ei saa jõuda, ei saa näha, ei saa aru”

See, mida me teame maailmast, on põhiliselt baseeritud sellest, mida meedia otsustab meile ütelda. Sellise meedia vahendatud maailma nägemise tulemuena on see, et meedia prioriteetid mõjutavad avalikkuse prioriteete. Meedia poolt esileküündivad elemendid saavad prominentsed ka inimeste jaoks. Seega, meedia roll avaliku arvamuse kujundamisel koolide kinnipanemise kohta, on tähtis ja on väärt uurimist.

Raamistamine

Raam on keskne organiseeriv idee, mis loob tunnet, et meedias kajastatavad asjad on kuidagi seotud omavahel. Samas see määratleb, mis on põhiline probleem. Uudised ja informatsioon ei oma väärtust kuni nad ei ole pandud tähenduste konteksti ja ei anna sellele järjepidevust. Uudislugusid võib aru saada narratiividena, mis koosnevad informatsioonist ja faktilistest elementidest, aga samas nende sees võib ka olla implitsiitne sõnum. Meedium uudistes on iseennast üldine sõnum. Selleks, et identifitseerida raamid, uudislool on vähem tähtsust kui interpretiivsel kommentaaril, mis läheb selle looga koos. (London, 1993)

Raamistamise kontseptsioon on seotud *agenda-setting* traditsiooniga, aga see laiendab uuringut sellega, et fokuseerib pigem probleemide olemusel kui ühel konkreetsetel teemal. Raamistamise teooria põhi seisneb selles, et meedia fokuseerib tähelepanu konkreetsetel juhtumitel ja paneb neid mingisuguse tähenduse raamide sisse. Raamistamine on tähtis teema sest see omab suurt mõju ja raamistamise kontseptsioon laieneb ka organisatsioonidele. Raamistamise põhimõte on selles, et meedia juhtib avalikkuse tähelepanu konkreetsetele teemadele, see otsustab, millest inimesed mõtlevad, aga ajakirjanikud valivad teemasid. Seda "mõistakse" originaalsest *agenda-settingu* all. Uudised aga teevad rohkem kui mõnede teemade üles panemine. See, kuidas uudiseid antakse auditooriumile, raamid, millistes antakse uudised, - see on ka ajakirjanikute valik. Raamid viidavad, kuidas meedia ja need, kes saab mõjutada meediat, korraldavad ja esitavad kajastatavaid üritusi ja probleeme, ja seda, kuidas auditoorium tõlgendab informatsiooni, mida neile antakse. Raamid on abstraktsed arusaamad, mis organiseerivad ja struktureerivad sotsiaalseid tähendusi. Raamid mõjutavad uudiste vastuvõtmist auditooriumi poolt, see *agenda-settingu* vorm mitte ainult ütleb, millest mõelda, vaid ka ütleb, kuidas sellest mõelda.
(<http://www.tcw.utwente.nl>)

1.4. Koolide sulgemise majanduslik külg ja õpilaste arvu kahanemine

Õpilaste arvu kahanemine Tallinnas 2001–2012

Aastatel 1997–2002 on õpilaste arv Tallinnas vähenenud 59 tuhandelt 54 tuhandeni, seega on 6. aastaga õpilaste arv vähenenud 5382 õpilase võrra. Arvestades sündivuse kahanemist on 2010. aastaks Tallinna koolivõrgu põhikooliastme õpilaste arv jõudnud miinimumini. Kuigi 2010. aasta sügisel läheb kooli 200 õpilast rohkem, ei tähenda see seda, et saavutatakse varasemaga võrreldes olulist tõusu pikemas perspektiivis. Õpilaste arvu kiire kahanemine lõpeb 2010. aastal ning edasi on langus väga aeglane. Võrreldes 2001. aasta sügisega on õpilaste arv selleks ajaks langenud ligi 17 tuhande õpilase võrra. Eesti Demograafia Instituudi direktor Kalev Katus (1994) näitab ühe võimaliku stsenaariumina 18 kooli sulgemist Tallinnas aastal 2010 (1994. aastal Tallinna Linnavalitsuse poolt tellitud demograafiline uuring).

2002. aastal oli koolivõrgus kõige rohkem õpilasi põhikooli vanemas astmes, VII–IX klassis, kes aga lõpetavad keskkooli juba 3–5 aasta pärast, s.o 2004–2006. Aastal 2003 on selles astmes 16 586 õpilast ja aastaks 2012 ainult 8475 õpilast, vähenemine ca 50%. 2003. aastal jääb üldhariduskoolide õpilaskohtade täituvus vahemikku, kus väikseimas koolis on 365 õpilast, suurimas 1351 ning keskmises 853. Kui kooli suuruseks arvestada 2 komplekti igas klassiastmes I–XII klassini, siis õppeaastal 2011/2012 vajaks Tallinn kõigest ca 60 kooli (kooli keskmine täituvus 670 õpilast).

2002/2003. õppeaastal on Tallinna munitsipaalkoolides 54 019 õpilast, kellest 41 271 käib põhikooliosas ja 12 748 gümnaasiumiastmes. Kokku on koolides 1792 klassi – 1416 põhikooliosas ja 376 gümnaasiumiastmes. Vastavalt prognoosidele (arvestatud on nende õpilastega, kes täna on koolivõrgus) väheneb 2012. aastaks õpilaste arv 37 900ni. Põhikooliosas vastavalt 30 299 ja gümnaasiumiastmes 7661 õpilast. Klasse jääb selleks ajaks 1426–1213 põhikooliosas ja 213 gümnaasiumi astmesse. (www.riigiteataja.ee, Tallinn)

Kooli sulgemisel kaob õpilastel võimalus kodu lähedal koolis käia ning arvestada tuleb pikema koolipäevaga ja seoses sellega jääb vähem aega õppimiseks ja vabaks ajaks; parema pakkumise saamisel võib osa pedagooge lahkuda. (www.riigiteataja.ee, Laheda)

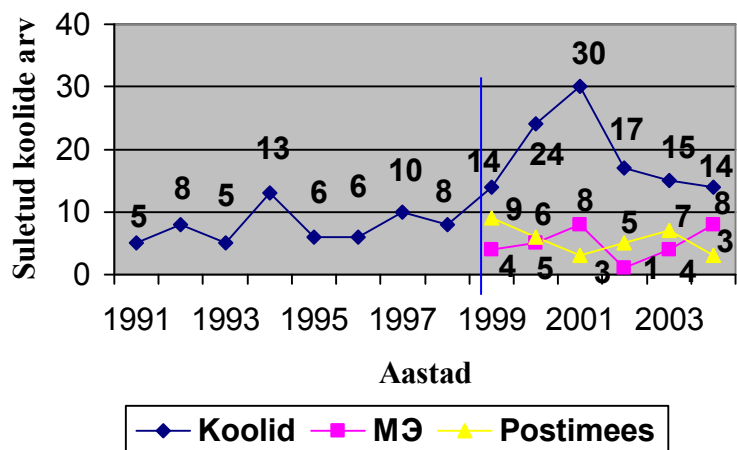
1.5 Suletud koolide arv perioodil 1991 – 2004

Tänases Eestis on enamus üldhariduskooli ja kõik koolieelsed lasteasutused munitsipaalomandis. Riigi üldhariduskooli, kus kooli pidajaks on Vabariigi Valitsuse poolt volitatud Haridus- ja Teadusministeriум või maavalitsus on 31. Mis puudutab suletud üldhariduskoolide arvu, siis, Haridus- ja Teadusministereeriumi Koolivõrgu Büroo juhataja Ants Egloni sõnul (erakiri 19.11.2004), aasta lõikes, see näeb välja järgnevalt:

Tabel 2. Suletud koolide arv aastate lõikes

Aasta	Suletud koolide arv
1991	5
1992	8
1993	5
1994	13
1995	6
1996	6
1997	10
1998	8
1999	14
2000	24
2001	30
2002	17
2003	15
2004	14

Graafik 1. Koolide sulgemise ja ajalehte tegevuse trendid

Andmed: Haridus- ja Teadusministeeriumi Koolivõrgu Büroo

Kui me vaatame diagrammi, siis on selgelt näha, et 1999. aastast suletud koolide arv kõvasti kasvas. Kui enne 1999. a. see arv oli enamasti alla 10 aastas, siis alates sellest aastast hakkas see arv kasvama ja on näha, et juba järgmisel aastal (2000) oli Eestis suletud üle 20 kooli. Kokku perioodil 1999 – 2004 suleti 114 kooli. See on 65% kogu suletud koolide arvust, mis kokku moodustab arvu 175.

Ants Egloni sõnul (erakiri 19.11.2004), 1999. aastal ei juhtunud midagi eriskummalist ja ei ilmunud mingit seaduse muudatust ega ka mingit määrust. Hakkas toimima ühelt poolt õpilaste arvu vähenemine teatud maapiirkondades ja teiselt poolt hakkas ilmnema teatud osa kohalike omavalitsuste vaesus ehk maksujõuetus, kus ei suudetud väikeste koolide täiendavaks rahastamiseks leida vahendeid. Vabariigi Valitsuse poolt eelarvega eraldatud raha õpilaskoha maksumusena ja täiendavad raha koefitsiendina ei katnud ära tegelikku vajadust. Kindlasti teenis osa koolide sulgemine ka koolivõrgu korrastamise eesmärgi ja ühe eesmärgina kindlasti ka KOV taotlus paremini rahastada nn. jätkusuutlikke koole.

Tabel 3. Koolielu õppeaastatel 1994/95-2003/04

Suletud	
89 algkooli	110 I kooliastme õppimisvõimalust
20 põhikooli	104 II kooliastme õppimisvõimalust
	38 III kooliastme õppimisvõimalust
4 gümnaasiumi	9 gümnaasiumiastme õppimisvõimalust
Avatud	
6 algkooli	10 I kooliastme õppimisvõimalust
4 põhikooli	14 II kooliastme õppimisvõimalust
	20 III kooliastme õppimisvõimalust
2 gümnaasiumi	12 gümnaasiumiastme õppimisvõimalust
Ühendatud	
9 algkooli	20 I kooliastme õppimisvõimalust
9 põhikooli	19 II kooliastme õppimisvõimalust
	14 III kooliastme õppimisvõimalust
2 gümnaasiumi	2 gümnaasiumiastme õppimisvõimalust

Andmed: Haridus- ja Teadusministeeriumi jaoks Praxise uuring 2005

Kui aga vaadata tabelit 2, saab näha probleemi tõsidust. Koolide arvu taga on tegelikult klasside arv. Ja tabelist on näha, et 114 koolide sulgemisega kadus Eestis 261 erinevate astmete õppimisvõimalust.

Ajavahemik 1999 – 2004 on valitud selle pärast, et see on kõige aktiivsem koolide sulgemise periood ja meediast saab oodata, et selle protsessi kajastamine toimub ka vastavalt koolide sulgemise aktiivsusele.

Kokku kahe ajalehte sisust Internetiotsingu tulemusena otsingusõnadel “koolide/kooli sulgemine” ja «заккрытие школ/школы» sai, nagu on juba ülespool mainitud, 362 artiklit. Täpsema läbivaatuse tulemuseks kahest ajalehest sai 63 artiklit, mis vastavad tegeliku otsingu eesmärgitele.

1.6. Uurimisküsimused

- Kas press paneb paika *agenda* koolide sulgemise probleem ja mis tähendus annab sellele?»
- Mis tähtsust ajalehed annavad koolide sulgemise probleemile?
- Kuidas vaadeldakse ajalehtes erinevate probleemiga seotud poolte suhteid?
- Kuivõrd mitmekülgne ja kuivõrd objektiivne on antav informatsioon?
- Kas ajalehed puudutavad teise õppekeelega koolide probleeme, või vaatlevad omades artiklites ainult koolid ajalehe enda õppekeelega?
- Kas ajalehed jälgivad koolide edasist saatust?
- Kuidas ajaleht „Молодёжь Эстонии“ annab oma auditooriumile informatsiooni koolide sulgemise teemal?

2. Meetod

Saab esile tuua vähemalt 3 põhjust, miks meedia kontent vajab uurimist. Esimene põhjus on see, et isiklik kogemus on piiratud ja selektiivne. Näiteks, ei saa läbi vaadata kõiki saateid, mida näidatakse päeva jooksul. Kuna inimesed või nende meediakasutus on niivõrd selektiivsed, meie teadmine sellest, mida transleeritakse, põhineb meie isiklikul maitasel. Ainult kõikide kanalite süstemaatiline monitooring saab anda ülevaadet sellest, mida meile pakutakse. Teine põhjus on see, et me püüame üldistada kõike, mida meile pakutakse, oma isikliku kogemuste põhjal. Näiteks, kui me vaatame mõnesid saateid ja iga neist räägib vägivallast, me võime teha järelduse, et kogu televisioon räägib ainult vägivallast. Ja viimane põhjus, miks sisu on vaja uurida seisneb selles, et tavalises elus me oleme harva motiveeritud analüüsida kontenti sotsiaalselt tähtsaid aspekte. Kui me vaatame telerit enda jaoks meelelahutuse eesmärgiga, me tavaliselt ei ole motiveeritud analüüsida seda, mida me vaatame. Aga kontent-analüüs saab anda kõik vajalikud perspektiive ja sotsioloogiliselt täpseid andmeid massikommunikatsiooni toodangu kohta. (C. Wright, 1975)

Uurimise meetodina töös kasutatakse kontent-analüüsi ja sellele järgneb venekeelse pressileksika analüüs.

Kontent-analüüs (ingl. content analysis) on objektiivse, süstemaatilise ja sotsioloogiliselt suhtelise massikommunikatsiooni vahendite kontenti analüüsi instrument, mis on järelduste põhi. Kirjeldamine ja analüüs koosnevad kvantitatiivsetest ja kvalitatiivsetest protseduuridest ja samas see võib olla nende segu. Objektiivsus nõuab, et analüüsi kategooriad oleksid nii selgelt ja täpselt määratletud, et neid saaksid kasutada ka teised uurijad. Kontent-analüüsi kasutamise variandid on mitmekülgsed ja neid on palju. Uurijad ei kasutanud kontent-analüüsi mitte ainult selleks et uurida kommunikatsiooni koosseisu külge, vaid ka selleks, et tõmmata paralleele kommunikaatori isiku, auditooriumi ja kommunikatsiooni efekti vahel. Selle meetodi eripära on selles, et samasugustes tekstides kasutatakse statistilisi protseduure. Kontent-analüüsi põhilised printsiibid on objektiivsus, süstemaatilisus ja üldistus.

Kontent-analüüsi protseduur seisneb standartiseeritud teatud perioodi artiklite, millistes on informatsiooni suletud või suletatavatest koolidest, valimist ja arvutamist. Koolide sulgemise probleemi vaatlemiseks ma kasutan nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset kontent-analüüsi. Kontent-analüüs annab võimalust teha järeldusi isegi teatud iseloomustuse kas olemise või puuduse juhul. Tänu sellele saab rääkida aktsentidest ja värvidest artiklites mis mängivad oma

rolli meediatarbija jaoks mingi probleemi kuju konstrueerimises. Sõnad, mis toovad kaasa teatud värvi, saab välja valida ja selle põhjal saab määratleda autori suhet materjalisse. See aitab koostada täiuslikumat muljet sellest, missugust situatsiooni arusaamist ja mis arvamust probleemi suhtes luuakse meediatarbijal.

Minu töös on analüüsitud artiklid, mis ilmusid ajalehtes „Postimees“ ja „Молодёжь Эстонии“ perioodil 1999 kuni 2004 aasta seoses töö teemaga.

В «МЭ» за 1999 – 2004 годы было опубликовано всего 30 статей на выбранную тему, в Postimees - 33 artiklit.

Artiklite otsingut teostatakse järgnevalt: esialgu ajalehe veebileheküljel otsingu abil otsitakse võtmesõnade „заккрытие школ“ („Молодёжь Эстонии“, www.moles.ee) ja „koolide sulgemine“ („Postimees“, www.postimees.ee) järgi otsitakse üldist artiklite arvu. „Молодёжь Эстонии“ ajalehelt oli leitud kokku 216 artiklit, mis on kooskõlas võtmesõnadega. „Postimehe“ ajalehel selliseid artikleid oli 146. Kokku mõlemas ajalehes on 362. Aga enamuse artiklite vastavus valitud teemale oli ebatäpne. Peale iga artikli läbivaatust oli kokku välja valitud 63 artiklit mõlemast ajalehtedest, mis täpselt vastasid vajalikele kriteeriumidele. Vaatamata sellele, et otsingu tulemusena saadud artiklite arv oli erinev iga ajalehe jaoks, peale täpsemat läbivaatamist sai selgeks, et artiklite arv, mis langeb kokku otsingu eesmärkidega on mõlemas ajalehes sarnane – 30 venekeelses „Молодёжь Эстонии“ ja 33 „Postimehes“. Peale selle olid leitud ajalehtede paberivariandid, ja need artiklid olid kodeeritud vastavalt lisas esitatud kodeerimisinstruktsioonile. (Lisa 1). Tulemused on toodud osas 3.

Analüüsitakse järgmisi materjalide tüüpe

- Uudised
- *Feature*-materjalid
- Artiklitele kuuluvad materjalid (tabelid, arvamused, illustratiivsed materjalid ja nende pealkirjad)

Kontent-analüüsi jaoks oli koostatud **kodeerimisinstruktsioon** (lisa 1), mille punktide järgi statistiline informatsioon on kogutud. Peale selle andmed on pandud tabelitesse, mille põhjal toimub materjalianalüüs. Tabeleid saab näha peatükis „Tulemused“(lk.21).

Kodeerimisinstruktsioon jaguneb järgnevalt

1. Üldine informatsioon. See osa on loodud selleks, et anda võimalust koguda informatsiooni sellest, mis žanri ajaleht kasutab teema kajastamisel sagedamini, ja mis – harvemini. Samas see osa annab informatsiooni autori kohta ja sellest, mis on põhiline infoallikas. Selle osa informatsiooni põhjal saab samas rääkida probleemi kajastamise ajalehes mitmekülsuse kohta.

Esimene üldise informatsiooni kategooria on materjali tüüp. Variandid on uudisartikkel, *feature*-artikkel ja arvamus. See on vaja selleks, et välja selgitada, kuidas antakse informatsiooni – kas ajaleht lihtsalt mainib kooli sulgemist uudises, näeb selles probleemi ja vaatleb juhtumit ka detailsemalt *feature*-artiklis või annab ka sõnavõimalust teistele isikutele peale ajakirjanikuid.

Teine kategooria vaatleb autorlust. Variantidest on ajakirjanik, kooli esindaja, võimude esindaja, vanemad või lapsed ja MTÜ. See on vaja selleks, et välja selgitada, kui suur osa materjalist ajalehes kuulub ajalehele endale (ajakirjanikule) ja kuidas ajaleht annab võimalust ka teistele osalejatele väljendada oma arvamust. Ajakirjanik on ajalehe esindaja, koolide esindajad on need, kes räägivad kooli poolt: kooli juhatus või õpetajad. Võimude esindajad on kohalike omavalitsuste esindajad kuna koolid on munitsipaaelses omandis. Vanemad või lapsed on need, keda probleem otseselt puudutab, aga kes ei ole seotud probleemiga n.ö. administratiivselt, nad ei ole organisatsioon nagu kool kool ja võimude institutsioonid. MTÜd on organisatsioonid, mis ei ole probleemiga seotud, aga neid see probleem võib puudutada ka nt. juhul kui MTÜ tegeleb noorsootööga.

Kolmas kategooria on infoallikad, ehk kuhu poole ja mis sagedusega pöördub ajakirjanik selleks, et saada informatsiooni teemal. Allikate tüübid on kool, vanemad-lapsed, võimud ja MTÜ. See näitab seda, kuivõrd mitmekülgne antud ajaleht on.

Viimane üldise informatsiooni kategooria on artiklite positsioonid ajalehtes. Siin vaadeldakse, kus artiklid paiknevad ajalehe sees. Variandid on – alguses, alguse poole, keskel ja lõpu poole. Kui artikkel on asetatud ajalehe esilehekülgedel, see näitab, et toimetuse peab teemat tõsiselt ja püüab pöörata rohkem avalikkuse tähelepanu probleemile. Kui artikkel asetatakse lõpu poole, see näitab, et ajaleht arvab, et teema ei ole piisavalt tähtis, et olla eespool.

2. Peamised teemad. Selle osa eesmärk on anda ülevaade sellest, mis teemasid ajaleht peab prioriteetseteks ja sellest, mis võtmesõnadega saab iseloomustada avaldatud ajalehes artikleid.

Siia alla kuuluvad 2 kategooriat: põhilised teemad/probleemid, mis kaasnevad põhiteemale ja võtmesõnad.

Teemade/probleemidele pühendatud kategooria vaatleb teemad, mis ajaleht puudutab peale põhiteemat. Neid selgitatakse artikli läbilugemisega. Põhiline teema on kooli sulgemine, kõrvalteemaks võib olla, näiteks, rahapuudus, mille pärast antud kooli pannaksegi kinni.

Võtmesõnu valitakse välja ka ajalehe lugemisega. Need aitavad aru saada ajalehe leksikalist värvingut ja laiendavad ka teemade-probleemide kategooriat: on võimalik teada saada, kuidas antud teemat/probleemi kajastatakse. Võtmesõnade valimine toimus järgnevalt: Kui artiklis oli mainitud konkreetne n.ö. kaasnev probleem või ilming, mis peale kooli sulgemist ähvardab põhiprobleemiga seotud isikuid, siis seda ilmingut iseloomustatav tähendus sai võtmesõnaks. Kui, näiteks, kooli sulgemise juures räägitakse ka sellest, et selle kooli laste koolitee teise koolini saab pikemaks, siis seda artiklit ma vaatlén võtmesõna „koolitee“ käsitletavaks ja lisan seda artiklit võtmesõna „koolitee“ käsitletavate hulka.

3. Osapooled. Antud osa annab ülevaate sellest, mis osapooled osalevad probleemi arutlusel, keda saab nimetada põhilisteks tegijateks, kes osalejatest on esitatud artiklis rohkem, kes – vähem.

Peamised tegelased on need, kellest kirjutatakse. See kategooria aitab teada saada, kuivõrd objektiivne ja mitmekülgne ajaleht on. Tegelased ei ole võrdsed autorite ja allikatega kodeerimisinstruktsiooni osast „Üldine informatsioon“ sest mõndes artiklites võib juhtuda ka nii, et tegelasest räägitakse niimoodi, et tema enda häälel artiklis pole esitatud. Näiteks, kui ametnikust arvamussloos räägib kooli esindaja. Sellisel juhul ametnik on küll tegelane, aga mitte allikas ega autor.

4. Ajalehe positsioon. See osa selgitab välja, mis seisukohta võtab ajaleht probleemi arutusel ja kas võtab üldse. Siin sees on ajalehe suhtumine põhilistele konfliktile osalejatele. See suhtumine on vaadeldud kasutatud ajalehe poolt probleemi vaatlemise osalejatele suunatud sõnavara analüüsi läbi. Põhiliselt enamus artikleid (87%) kuulub ajalehe koosseisulistele/ mittekoosseisulistele ajakirjanikele ja kuna enamus „*Молодёжь Эстонии*“ artikleid ei ole arvamused, siis saab oletada, et ajakirjanike poolt uudises või *feature*-artiklis välja öeldud seisukoht on ajalehe poolt toetav. Põhiliselt analüüsitakse siin ikka ajakirjanike artikleid,

arvamusloode jaoks arvestab autor sellega, et see võib mitte olla vastavuses ajalehe positsiooniga.

Esimene selle osa kategooriatest on see, kuidas vaadeldakse kooli – kas subjekti või objektina. See annab võimalust välja selgitada, mis kuju loob ajaleht omadel lugejatel kooli kohta. Kui on leitud mõned üldisemad trendid, siis saab rääkida ka sellest, mis kuju loob press omadel lugejatel üldse probleemi kohta.

Samas sellele järgneb ka selline kategooria nagu võimud: kas subjekt või objekt. Sarnaselt ülmainitud kategooriaga, mis puudutab kooli, see vaatleb võimuseid. Vaadeldes need kategooriad koos saab teha täpsemaid järeldusi aktsentide paikapanemise ja situatsiooni arusaamise ja kajastamise kohta ajalehes.

Kaks järgmist punkti puudutavad suhtumise väljendamisest. Kas ajaleht suhtub koolisse negatiivselt, neutraalselt või positiivselt. Samamoodi ka võimudega. See aitab rohkem aru saada, kuidas press kajastab probleemi ja mis suhet sellele ajaleht kujundab lugejatel. Negatiivsust või positiivsust määratletakse läbi artiklite leksikalise värvingu analüüsi. Kui artiklis on leksikalise värvingu omavad sõnad, vaadeldakse, mis värvingut nad omavad ja selle põhjal määratakse artikli kuulumine kas ühe või teise grupi hulka. Kui leksikalist värvingut sõnadel pole, on see artikkel neutraalne.

5. Ajalehe eelistused. Selles osas vaadeldakse, kuidas ajaleht vaatleb probleemi, mis koolid ta valib ja millele tehakse aktsent.

Kategooria "vaadeldava kooli õppekeel" aitab välja selgitada, mis õppekeelega koolid valitakse eestikeelse ja venekeelse pressiga poolt. Kas press pöörab tähelepanu teistele koolidele või kontsentreerub omaenda muredes, mitte minnes keelelistest piiridest välja. Sellest saab ka teha esialgseid järeldusi ja oletusi meedia integratsiooni läbiviija rolli kohta.

Kas ajaleht vaatab kooli tulevikku ka? Ajaline kategooria aitab teada saada, kuidas vaadeldakse kooli n.ö. eluiga. See kategooria aitab kaasa teistele kategooriatele, sest koos näiteks võtmesõnade analüüsiga see annab ülevaadet, kuidas koolide sulgemise probleem kajastatakse.

Vastus, kuidas ajaleht kajastab probleemi, saab täiendavat informatsiooni ka sellest kategooriast, mis vaatleb *case* 'it. Kas tehakse mõned üldistused või koolist räägitakse ilma võrdlemisteta teiste

sarnaste juhtumitega. Kas on mõned üldised jooned erinevate koolide sulgemises või ei ole ja kas press püüab neid üles otsida? Sellele küsimusele aitab vastata see kategooria.

Ja viimane kategooria puudutab seda, millest ajaleht räägib rohkem – kas koolist administratiivses mõttes või ikka lastest. Kooli administratiivses mõttes all mõistetakse artikli suunduvust kooli ametlike esindajate vaatlemise poole või kooli juriidilise isikuna vaatlemise poole. Teine punkt aga tähendab artikli suunduvust laste ehk nende poole, keda konflikt puudutab otseselt.

Venekeelse pressi leksika analüüsi abil mina kavatsen täpsemalt selgitada, kuidas press annab informatsiooni koolide sulgemise kohta. Selle analüüsi vajadus tekkis peale võtmesõnade vaatlemist kui sai selgeks, et venekeelse ajalehe võtmesõnade valik ei ole see, mida võiks nimetada objektiivseks.

Analüüsi protseduur on iga valimi artikli analüüsimises. Neid vaadeldakse läbi kasutatud keele erinevatel tasemel analüüsimist. Analüüsitakse kasutatud sõnavara, fraseoloogiat ja morfoloogiat. Analüüsi abil mina kavatsen vaadelda, kuidas ajaleht kirjutab probleemist keele mõttes. Plaanis on vaadelda igaüht artiklit eraldi selleks, et välja selgitada, mis sõnavara kasutatakse, mis keelelised vahendid on kasutatud situatsiooni kirjeldamiseks ja nende põhjal välja selgitada üldised tendentsioonid ajalehe keele sõnavarast, leksikalisest värvingust ja punktuatsiooni kasutamisest. Ehk siis peale artiklite läbivaatamist saab ka üldistada mõned sarnased tendentsioonid, mis on tekkinud läbivaatamise protsessis, ja nende põhjal välja tuua üldised suunad probleemi kajastamisest venekeelses pressis.

Kuna mõned sõnad omavad väga selget leksikalist värvingut, saab rääkida trendidest ajalehe keeles, kui, näiteks, enamuses artiklitest kasutatakse sõnu, mis on selge negatiivse või positiivse suhtumise tähendusega. Kui leksikalise värvingu omavade sõnade arv on suhteliselt väike artiklite arvuga võrreldes, siis saab rääkida ajalehe keele neutraalsusest. Kui neid sõnu kasutatakse märgatavalt tihti, siis saab rääkida ajalehe suhtumises probleemile ja selle probleemi osapooltele. Aga lähtudes ajalehe *Agenda* paikapanemise võimalusest, saab rääkida sellest, mis arvamust kujundab ajaleht oma auditooriumil välja.

Samas kavas on vaadelda lähemalt materjali esitamise viisi – allikate mitmekülgsust, keelekasutust. Koos sõnavara analüüsiga see annab üldist kujut, kuidas ajaleht kajastab koolide sulgemise probleemi ja kas ning kuidas ta püüab mõjutada oma auditooriumit.

3. Tulemused

3.1 Ajalehtede artiklide analüüsi tulemused

Ajaleht «Молодёжь Эстонии» (Edaspidi ka “Venekeelne”, «МЭ»). Vene ajalehe «Молодёжь Эстонии» lehtel aastatel 1999 – 2004 oli kokku ilmunud 30 artiklit, mis valgustasid koolide sulgemist.

Ajaleht „Postimees“ (Edaspidi ka „Eestikeelne“). Kokku perioodil 1999 – 2004 „Postimehe“ põhilehes on ilmunud 33 artiklit, mis puudutavad koolide sulgemise temaatikat. Kuna töö vaatleb üleriigilisi lehti, põhilehte lisasid selle töö materjaliallikatena ei ole vaadeldud.

Tabel 4. Artiklite žanriline jaotus

Artikli žanr	Kogus	
	Venekeelne	Eestikeelne
<i>Feature</i>	12 (40%)	7 (21%)
Uudis	11 (37%)	9 (27%)
Arvamus	4 (13%)	17 (52%)
Intervjuu	3 (10%)	0

Eestikeelne press koolide sulgemise probleemi vaatlemisel kasutab põhiliselt 52% artikleid, mis avaldavad arvamust. Aga need artiklid on tihti lisatud publitsistlike- ja uudisartiklite juurde. Nende kahe tüüpi vahel ei ole statistiline vahe väga suur – 27% uudisartiklid ja 21% *feature*’id. Venekeelne press tugineb aga põhiliselt publitsistlikel žanridel (40%) ja uudistel (37%). Vähem tähtsust on arvamusel (13%) ja intervjuul (10%). Sellist sidet, mis on „Postimehes“, kus artiklid täiendavad üksteist, venekeelses pressis ei ole. Iga artikkel on iseseisev teos, mis ei ole seotud teistega.

Tabel 5. Artiklite autorite jaotamine

Artikli autor	Artiklite arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Ajakirjanik	24 (80%)	16 (48%)
Võimu esindaja	5 (17%)	9 (27%)
Vanemad	1 (3%)	1 (3%)
Kooli esindaja	0	4 (12%)
NGO	0	1 (3%)
Probleemiga mitteseotud	0	2 (6%)

Mis puudutab autorite jaotust, venekeelses pressis enamuse artiklite autorina on ajakirjanik (80%), kes kirjutab lugu saadud informatsiooni põhjal. Teistest autoritest on võimud esindatud palju nõrgemalt (17%) ja vanemate poolt on kirjutatud üks artikkel (3%). Eestikeelses pressis on aga ajakirjanik 48% artiklite autor. Päris suur arv artikleid kuulub võimudele (27%), arvamused on neist põhilised. Koolide esindajad on esindatud 12% kogu materjalis. Samas ajaleht annab sõnavõimalust vanematele (1%) ja *NGO*-dele (1%). Kahe artikli (6%) autorlus on inimestel, kes ei ole kuidagi seotud koolide sulgemise probleemiga. Eestikeelne press autoorluse mõttes annab ülevaade probleemist mitmekülgsem. Venekeelne aga kontsentreerub rohkem ajakirjaniku autorlusel.

Tabel 6. Artiklis kasutatud infoallikate kasutamise sagedus

Infoallikas	Artiklite arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Riik	19 (51%)	21 (63%)
Kool	10 (27%)	10 (30%)
Vanemad/lapsed	7 (19%)	3 (9%)
NGO	1 (3%)	3 (9%)

Mis puudutab probleemi kajastamist kasutatud allikate mõttes, siis nii eestikeelne kui ka venekeelne press kasutavad umbes sarnaselt koolide ja võimude esindajaid. Aga venekeelne press rohkem kasutab allikatena õpilaste vanemaid. Eestikeelne press paneb rõhku pigem *NGO* kasutamisele allikana.

Tabel 7. Artiklis antud informatsiooni mitmekülsus

Allikate arv	Artiklite arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Üks	24 (80%)	23 (70%)
Kaks	4 (13%)	6 (18%)
Kolm	2 (7%)	3 (9%)
Neli	0	1 (3%)

Informatsiooni allikate mitmekülsuse mõttes, on eestikeelne press mitmekülgsem kui venekeelne. Eestikeelsel pressil 2 allikat on 18% materjalist, 3 allikat – 9%, ja 4 allikat – 3%. 70% materjalist antakse ühe allikana. «Молодёжь Эстонии» rohkem kasutab ühe allikat (80%), 2 allikat on esindatud 13% materjalist ja 3 allikat – 7%.

Tabel 8. Tegelaste ja allikate jaotamine erinevate žanride artiklites venekeelses pressis

Žanr	Allikas	1 tegelane	2 tegelast	3 tegelast
Uudis	1	8 (27%)	2 (7%)	0
	2	1 (3%)	0	0
Feature	1	1 (3%)	4 (13%)	3 (10%)
	2	0	2 (7%)	1 (3%)
	3	0	0	1 (3%)
Arvamus	1	3 (10%)	1 (3%)	0
	2	0	0	0
Intervjuu	1	3 (10%)	0	0

Uudiste artiklid kasutavad venekeelses pressis põhiliselt ühte allikat ja neil on tavaliselt ka üks tegelane. Põhiliselt see on riik. Publitsistlikute žanride artiklid kasutavad rohkem ka ühte infoallikat, aga tegelasi nendes artiklites on rohkem. Arvamuste artiklid põhiliselt (10%) vaatlevad ka konkreetset tegelast. 1 artikkel (3%) on arvamus kus keegi räägib kahest tegelastest.

Tabel 9. Tegelaste ja allikate jaotamine erinevate žanride artiklites eestikeelses pressis

Žanr	Allikas	1 tegelane	2 tegelast	3 tegelast
Uudis	1	3 (9%)	2 (6%)	0
	2	0	2 (6%)	0
	3	0	0	1 (3%)
	4	0	0	1 (3%)
Feature	1	1 (3%)	0	0
	2	0	4 (12%)	1 (3%)
	3	0	0	1 (3%)
Arvamus	1	17 (52%)	0	0
	2	0	0	0
Intervjuu	1	0	0	0

Mis puudutab allikate kasutamist eestikeelses pressis, siis 9-st uudistest 3 kasutab kooli ühena allikatest, 1 – vanemaid. Samal ajal kõik uudised kasutavad riiki ühena allikatest. 5 uudist kasutavad riiki üheainsa infoallikana. Kolmes artiklites antakse samas ka NGO vaatenurga. Venekeelses pressis seda ei ole. 7-st *Feature* artiklist, viies on 2 allikat – võimud ja kool. Veel ühes riik on üksainus infoallikas ja veel ühes on 3 allikat – riik, vanemad ja kool. Ühe vaadeldud *feature*-artikli juurde on ka lisatud arvamus. Arvamused jagunevad järgnevalt: 5 kuuluvad koolide esindajatele, 2 – vanematele, 9 – võimudele, mis kommenteerivad situatsiooni või kritiseerivad seda. Ja veel üks arvamuse artikkel kuulub NGO esindajatele. Uudislikute žanride artiklid põhiliselt kasutavad ühte allikat ja enamus neist räägib kahest tegelastest. Põhiliselt need tegelased on riik ja kool. Publitsistlikud žanrid kasutavad enamasti 2 allikat ja räägivad kahest tegelastest – riigist ja koolist. Need on samas ka allikad. Arvamuse artiklides kasutatakse üks allikas, mis on tingitud ka žanri spetsifikaga. Põhiliselt arvamuste artiklid vaatlevad lastepõue probleemi. Kui vaadelda allikate ja tegelaste jaotust žanriliselt, siis saab järeldada, et venekeelse pressis uudislikud artiklid kasutavad sagedam üht allikat. 34% protsendist uudistest 7% on kahest tegelastest. See tähendab, et ajakirjanik räägib teisest poolest, andmata talle sõna. Eestikeelses pressis on aga uudiseid ühe allikaga 15%, millest umbes sama arv, nagu vene pressis, (6%) räägib kahest tegelasest, kasutades ühte allikat. Kahte allikat kasutati «MƏ» uudistes üks kord. Kusjuures tegelane oli ainult üks allikatest. „Postimees“ sellisel situatsioonil on mitmekülgsem: 6% kasutavad 2 allikat ja räägivad samas kahest tegelastest. Üks artikkel (3%) kasutab 3 allikat ja räägib kolmest tegelastest. Samas ka üks artikkel (3%) kasutab 4 allikat ja räägib kolmest tegelastest. *Feature*-artiklid on ka „Postimehes“ mitmekülgsemad. Enamus (12% 24%-st ehk pool) kasutab 2 allikat ja räägib kahest tegelastest. Kaks artiklit (6%) räägivad kolmest

kangelastest. Üks kasutab 2 allikat, teine – 3. Üks allikas on kasutatud ainult ühes artiklis (3%). *Feature*-id ajalehes «*M*» põhiliselt (26% 39%-st) kasutavad üks allikas, kus selle ühe allika sõnadelt räägitakse kahest (13%) ja kolmest (10%) tegelastest. 2 allikat «*M*» kasutab 10%-s *Feature*-itest 39%-st ja 3 allikat – 3%-s.

Tabel 10. Artiklite positsioon ajalehes

Positsioon	Venekeelne	Eestikeelne
Algus	2 (7%)	3 (9%)
Alguse poole	5 (17%)	22 (66%)
Kesk	19 (51%)	7 (21%)
Lõpu poole	4 (13%)	1 (3%)

Venekeelses pressis paiknevad põhiliselt artiklid ajalehe keskel (51%) ja esikülje poole (17%). Mis puudutab eestikelset pressi, siin on selge aktsent esimestel lehekülgedel (66%) ja vähem kohta antakse keskel (21%). See võib tähendada seda, et eestikeelne press pöörab rohkem tähelepanu koolide sulgemise probleemile, asetades vastava teema artikleid rohkem ettepoole. Venekeelne press paneb aga neid materjale pigem keskele, mis tähendab seda, et koolide sulgemise temaatikale pööratakse, eesti pressiga võrreldes, vähem tähelepanu.

Tabel 11. Vaadeldavate probleemide jaotus

Probleem	Artiklite arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Lastepõud	20 (67%)	15 (45%)
Rahapuudus	11 (37%)	4 (12%)
Rahvusvaheline	9 (30%)	1 (3%)
Hoonete tulevik	4 (13%)	2 (6%)

Vaadeldavatest probleemidest on koolide sulgemise teema esitatud kõikides «*M*» artiklites. Samal ajal, „Postimehes“ on 64% sellist materjalit. Lastepõud on põhiline probleem mõlemas ajalehes. See on mainitud 67% «*M*» artiklites ja 45% „Postimehe“ artiklites. Venekeelne press pöörab rohkem tähelepanu rahvusvahelisele probleemile (30%), kui eestikeelne (3%). Samas rahapuudusest venekeelne press räägib rohkem. – 30% „*M*“ ja 12% „Postimees“. Hoonetest mainitakse 13% «*M*» artiklites ja 6% „Postimehe“ artiklites.

Mis puudutab artiklites kasutatud võtmesõnu nad jagunevad järgnevalt:

Tabel 12. Võtmesõnade kasutatavus ajalehes

Võtmesõna	Artiklite arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Likvideerimine-sulgemine (<i>Ликвидация/заккрытие</i>)	29 (97%)	20 (61%)
Lastepõud (<i>Недостаток детей</i>)	20 (67%)	16 (48%)
Rahapuudus (<i>Нехватка денег</i>)	11 (37%)	4 (13%)
Imestus/häire/ärevus (<i>Удивление/возмущение/тревога</i>)	10 (33%)	0
Integratsioon (<i>Интеграция</i>)	8 (27%)	1 (3%)
Reorganisatsioon (<i>Реорганизация</i>)	7 (23%)	5 (15%)
Õppekeele muutmine (<i>Переход на другой язык</i>)	7 (23%)	0
Suured/ühendatud koolid (<i>Школы-комбинаты/большие школы</i>)	6 (20%)	3 (9%)
Kool-võitleja/aktiivne kool (<i>Активная школа/школа-победитель</i>)	5 (17%)	4 (13%)
Väikesed koolid/maakoolid (<i>Маленькие/сельские школы</i>)	4 (13%)	8 (24%)
Poliitiline konflikt (<i>Политический конфликт</i>)	4 (13%)	0
Pole mõtet (<i>Нет смысла</i>)	1 (3%)	0
Kooli perspektiivsus (<i>Перспективность школы</i>)	1 (3%)	0
Sotsiaalne genotsiid (<i>Социальный геноцид</i>)	1 (3%)	0
Müük (<i>Продажа</i>)	0	1 (3%)
Pikett (<i>Пикет</i>)	0	3 (9%)
Õpetajate riigitellimus (<i>Госзаказ учителей</i>)	0	2 (6%)
Koolitee (<i>Дорога до школы</i>)	0	1 (3%)
Valimised (<i>Выборы</i>)	0	2 (6%)
Pearaha (<i>Поголовные деньги</i>)	0	1 (3%)

Võtmesõnadest lähtudes saab ütelda, et venekeelne press on ekspressiivsem kui eestikeelne. «МЭ» ajalehes, koos põhiliste võtmesõnadega, mis viitavad vaadeldud probleemidele, samas kasutakse võtmesõnu nagu “imestus/häire/ärevus” (33%). Integratsiooni (27%) ja keeleküsimumused (23%) on ka päris olulised koolide sulgemiste probleemide kajastatavates artiklites. Positiivsetele näidistele, kus kooli näidatakse aktiivse tegelasena, pööratakse vähem tähelepanu – 17%. Samas saab näha võtmesõnu poliitilisest konfliktist (13%), ühendatud koolidest/suurtest koolidest (6%) ja koolide perspektiivsuse võrdlemisest (3%).

Eestikeelse pressis jaoks võtmesõnade kasutatavus on teine. Põhiline eesti pressis probleem – lastepõud – on siin ka samal kohal (48%), mis ka vene pressis. Järgmine tiheduse mõttes on väikeste- või maakoolidega seotud võtmesõnade kasutatavus(24%). Reorganisatsioon on kolmas(15%). Sama tihti leitakse võtmesõnu aktiivsetest koolidest ja rahapuudusest (Kumb 13%). Tiheduse mõttes kasutatakse „Postimehes“ neid võtmesõnu vähem kui „MÄ“s, aga neile pööratakse võrdselt tähelepanu. Teiste võtmesõnade hulgas kasutatakse ka *pikett* ja *ühendatud/suur kool* (kumbki 9%), *õpetajate riigitellimus* ja *valimised*, mida ei ole venekeelses pressis (kumb 6%), *koolihoonete ja -vara müük*, *koolitee*, *pearaha* (Iga neist 3%) ja *integratsioon* (3%).

Sõnade omavaheline side venekeelses pressis

Enamus võtmesõnadest on seotud koolide sulgemise, rahapuuduse ja lastepõuega. See on arusaadav, kuna need arusaamad samas on artiklite teemad. Aga peale selle saab näha ka teisi sidemeid:

Imestus/häire/ärevus on seotud võtmesõnadega *integratsioon*, *poliitiline konflikt*, *õppekeele muutmine* ja *ühendatud/suured koolid*.

Integratsioon on tihti seotud võtmesõnadega *pole mõtet*, *poliitiline konflikt*, *imestus/häire/ärevus*.

Reorganisatsioon on seotud võtmesõnadega *imestus/häire/ärevus*.

Õppekeele muutmine on seotud võtmesõnadega *poliitiline konflikt* ja *integratsioon*.

Pole mõtet on seotud võtmesõnaga *integratsioon*.

Ühendatud/suured koolid on seotud võtmesõnadega *imestus/häire/ärevus*, *sotsiaalne genotsiid* ja *aktiivne kool*.

Aktiivne kool on seotud võtmesõnaga *ühendatud/suured koolid*.

Väikesed koolid on seotud võtmesõnadega *õppekeele muutmine* ja *integratsioon*.

Sotsiaalne genotsiid on seotud võtmesõnadega *ühendatud/suured koolid* ja *aktiivne kool*.

Sõnade omavaheline side eestikeelses pressis

Eesti press, rääkides koolide sulgemisest, ei puuduta mitte alati seda teemat, vaatamata sellele, et sõna „sulgemine“ on suuremas artiklite osas. Samas tähtis on lastepõud. Kolmandal kohal on maakoolide probleemid.

Väikesed koolid on seotud võtmesõnadega *rahapuudus*, *koolitee*, *õpetajate riigitellimus*, *reorganisatsioon*

reorganisatsioon on seotud võtmesõnadega *aktiivne kool*, *ühendatud kool*, *väikesed/ maakoolid*

Rahapuudus on seotud võtmesõnadega *reorganisatsioon, koolitee, ühendatud kool, aktiivne kool*
aktiivne kool on seotud võtmesõnadega *pikett, väikesed koolid, õpetajate riigitellimus*
ühendatud kool on seotud võtmesõnadega *reorganisatsioon, aktiivne kool, integratsioon*
Pikett on seotud võtmesõnadega *müük, väikesed/ maakoolid, aktiivne kool*
Õpetajate riigitellimus on seotud võtmesõnadega *väikesed/ maakoolid, aktiivne kool ja*
rahapuudus
Valimised on seotud võtmesõnadega *väikesed/ maakoolid*
Pearaha on täiesti eraldi

Tabel 13. Kooli ja võimu subjektiivsus artiklites

	Subjekt		Objekt	
	Venekeelne	Eestikeelne	Venekeelne	Eestikeelne
Võimud	28 (93%)	32 (97%)	2 (7%)	1 (3%)
Kool	8 (27%)	10 (30%)	22 (73%)	23 (70%)

Tabel 14. Suhtumine koolisse ja võimudesse

	Positiivne		Neutraalne		Negatiivne	
	Venekeelne	Eestikeelne	Venekeelne	Eestikeelne	Venekeelne	Eestikeelne
Võimud	2 (7%)	2 (6%)	20 (67%)	26 (79%)	8 (27%)	5 (13%)
Kool	13 (43%)	8 (24%)	17 (57%)	25 (76%)	0	0

Venekeelses pressis on võimud esindatud põhiliselt subjektina (93%), aga koolis objektidena (73%). Kui võimud ja kool on mõlemad subjektid, saab jälgida huvide konflikti, milles ajaleht võtab ühe poole seisukoha. Nagu on näha tabelitest 11 ja 12, on ajaleht alati võtnud kooli positsiooni, rääkides võimudest negatiivselt. Eestikeelne press on selles mõttes rohkem järelemõtlik – 10st juhtumist, kus kool on subjekt, viies saab märgata autori negatiivset suhet võimudesse. Nii vene, kui ka eesti press vaatleb kooli objektina, aga võimused – subjektina. Aga suhtumise mõttes on eestikeelne press konfliktide poole neutraalsem – enamasti nii kooli kui ka võimused vaadeldakse neutraalselt. Venekeelne press aga tihedam väljendab oma arvamust situatsiooni ja selle osalejate kohta. Negatiivne suhtumine võimudesse on näidatud artiklites, kus kool on subjekt. Kõikides kaheksas artiklis, kus kool on subjekt, samas subjekt on ka võimud. Tulemusena on subjektide konflikt, kus autor võtab ühe või teise poole.

Tabel 15. Vaadeldavate koolide jaotus õppekeele tunnusel

Kooli õppekeel	Koolide arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Sama, mis lehe oma	21 (70%)	14 (42%)
Kakskeelne	9 (30%)	14 (42%)
Lehekeelest erinev	0	5 (15%)

Venekeelne press ei vaatle eestikeelsete koolide probleeme. Põhiliselt vaadeldakse koole vene õppekeelega (70%) või kakskeelseid koole (30%). Eesti ajalehed vaatlevad eestikeelseid ja kakskeelseid koole võrdselt (igaüks 42%), aga vene õppekeelega koolidele eestikeelne press pöörab tähelepanu ka (15%).

Tabel 16. Kooli vaatlemise jaotus aja tunnusel

Aeg	Koolide arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Tulevik (perspektiivid)	12 (40%)	7 (21%)
Kompleks	11 (36%)	12 (36%)
Minevik (või korduv publ.)	5 (17%)	0
Kaasaeg	2 (7%)	14 (42%)

Venekeelses pressis pööratakse põhiliselt tähelepanu koolide tulevikule (40%). Hetkeseisule (7%) ja minevikule (17%) pööratakse üsna vähe tähelepanu. Aga kõik publikatsioonid, mis räägivad minevikust, puudutavad kooli, mis oli enne juba vaadeldud, mida eestikeelses pressis pole. Kompleksselt koole vaadeldakse umbes samas suures mahus nagu nende tulevikut – 36%. Eestikeelne press vaatleb sama palju (36%) materjalit kompleksselt. Aga minevikust „Postimees“ ei räägi, konkretsetest ajadest eelistades kaasaja (42%), ehk seda, kuidas asjad hetkel on. Tulevikust räägib 21% üldist materjalist.

Tabel 17. Artiklite jaotus case põhjusel

Koole vaadeldakse	Artiklite arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Ühe kooli näitel	13 (43%)	9 (27%)
Üldjoontes	9 (30%)	8 (24%)
Mõned sarnased juhtumid	8 (27%)	16 (48%)

Venekeelne press põhiliselt vaatleb probleemi ühe konkreetse kooli põhjal (43%). Eestikeelne press aga otsib sarnaseid juhtumeid, loodes nende põhjal *case*‘it, mida artiklis vaadeldakse. (48%) „MÕ“ vaatleb selliseid *case* 27% juhtumisest. „Postimees“ aga samas mahus (27%) vaatleb seda, mis juhtus konkreetse kooliga. Üldiseid tendentsioone vaatlevad ajalehed peaaegu sarnaselt – „MÕ“ 30% ja „Postimees“ – 24%.

Tabel 18. Prioriteetide jaotus artiklites

Rohkem räägitakse	Artiklite arv	
	Venekeelne	Eestikeelne
Koolist admin. Mõttes	21 (70%)	18 (55%)
Lastest	7 (23%)	12 (36%)
Kompleksselt	2 (7%)	3 (9%)

Kooli administratiivses mõttes all mõistetakse artikli suunduvus kooli ametlike esindajate vaatlemise poole või kooli juriidilise isikuna vaatlemise poole. Teine punkt aga tähendab artikli suunduvust laste ehk nende poole, keda konflikt puudutab otseselt. Kolmas punkt on nimetatud kompleksina sellepärast, et artiklis vaadeldakse mõlemat, nii kooli juriidilises mõttes, kui ka laste aspekti. Venekeelne press räägib rohkem koolist administratiivses mõttes (70%) kui lastest (23%). „Postimehes“ on see vahe väiksem: 55% on koolidest administratiivses mõttes ja 36% artikleid räägivad lastest.

3.3 Ajalehe «Молодёжь Эстонии» leksika analüüsi tulemused

Analüüsides ajalehe «Молодёжь Эстонии», on saadud järgmised tulemused:

Esiteks, „МЭ“ tekstid on kõrge määramatuse tasemega, näiteks, infoallikate osas.

Enamuses artiklites antakse informatsiooni, mille juurde ei ole antud allikat, kusjuures informatsioon on selline, mis seda allikat nõuab. Näiteks:

...Kui sellel aastal linnas on umbes 11 000 õpilast, siis prognooside järgi nende arv väheneb viie aasta pärast 8 000-ni; ...Ja meditsiin seda ka nõuab. (МЭ 26.02.99; Закрываются русские школы) – sellest, kelle oma on need prognoosid ja kes „meditsiini“ nimel ütleb, et midagi on nõutav, ei ole ütelnud midagi.

...Vanemaid tülitab venekeelsete koolide üleminek eesti õppekeelele. Keeleõpetajad muretsevad uute vene keele õpikute kohta, mida on Haridusministeerium välja andnud. Nende arvates, need õpikud ei vasta õpilaste nõuetele. Tulevased abiturientid on segaduses – miks mõned riigiülikoolid nõuavad raha dokumentide vastuvõtu eest? Võib-olla, meil on varsti üldse tasuta kõrgharidus katkestatud? (МЭ 11.08.99; Преобразования в системе образования) – terve lõik, kus ei ole ühtegi viidet allikale, aga samas on palju emotsioone. Iseennast see suunab lugeja mõtlemist paanika poole.

Peamine põhjus on rahapuudus linnaelarves. (МЭ 28.11.00 Почему гаснут "Огоньки") – ei ole mingisugust viidet, pole selge, mille põhjal autor seda väidab.

Teise МЭ tekstide eripäraks on kõrge emotsionaalsuse tase, seda enam – loogilise argumentatsiooni asendamine emotsionaalsuse omaga. Seda saab näha eelkõige sõnavara kasutamises: hinnangulise ja lihtsakeelse leksika, emotsionaalselt värvitud sufiksides, epiteetide ja stiilise eklektika kasutamises. Edaspidi on mõned näited kasutatud sõnavarast. Näited on vene keeles umbkaudse eestikeelse tõlgiga, sest sõnad ja väljendid kahes keeles võivad olla mitte sarnased oma värvingus.

Сляпанная нацрадикалами и накатившая на Эстонию мутная волна "цунами" в вихре т.н. ассимиляционной интеграции (Natsradikaalidega valmis vorpitud ja Eesti peale tulnud hähune tsunami laine nn. assimilatsioonilise integratsiooni keerises... МЭ 08.08.00; Зигзаги

интеграции) – See on üks näidistest sellest, kuidas mõned autorid näitavad oma suhtumist situatsioonis, mis näitab negatiivset suhtumist. Kui analüüsida neid sõnu leksikaliselt, siis sõna «сляпанная» on lihtsakeelne sõna, mis negatiivselt iseloomustab integratsioonipoliitikat. Komisjoni, mis koosnes kõikide erakondade poliitikutest ja spetsialistidest kui eestlastest nii ka mitte-eestlastest, natsradikaliteks nimetamine on negatiivsete siltide peale panemine. «Ассимиляционная интеграция» - tärminide segamine, mis muudab põhilise tärmini tähendust. «Мутная волна цунами» - on samal ajal negatiivne integratsioonipoliitika hindamine (мутный = mitte läbipaistev, mitte aus) ja hirmu atmosfääri loomine (цунами = kõike hävitav, ettenähtamatu).

Зато у государства всегда находятся средства на содержание разбухшего чиновничьего аппарата и департаментов. (Aga riigis on alati raha paisutud ametnike aparati ja ametite hoidmiseks МЭ 26.02.99; Закрываются русские школы) Siin ka kasutakse emotsionaalselt värvitud leksikat (разбухший аппарат). Edasi, siin kurja irooniaga räägitakse sellest, et vene koolides ei ole raha, kuna riigiraha kasutatakse riigiapparaadi soetamiseks. Aga teatavasti, kuna koolid on munitsipaalses valduses, riik ei ole seotud koolide finantseerimisega. Nii et lisaks siin on olemas põhjus-järeldus seose rikkumine. Mõndes artiklites autor kas ei erista või vastandab riigivõimu ja omavalitsusi:

...Küll linnade rahvahariduse osakonnad on rõõmsad aidata, aga ei ole raha tootlussüsteemi jaoks. Aga riigis on alati raha paisutud ametnike aparati ja ametite hoidmiseks (МЭ 26.02.99; Закрываются русские школы)

...Jääb ainult kahtlustada, et riigi integratsioonoprogrammi punktid jäävad paberil. (Enne oli jutt sellest, et kooli sulgemine sai üllatuseks) (МЭ 04.01.00 Новогодний "сюрприз") – jällegi, riik ja integratsioon ei ole kuidagi seotud koolide sulgemisega ja linnaga, aga autor pani neid kokku.

Kolmaks, ajalehe autorid iseennast eraldavad eestikeelseid ja venekeelseid elanikuid ja teevad seda niimoodi, et venekeelne ajalehe lugeja iseennast saab aru, et ta on vähemuses ja eestikeelne keskkond on need, kellele on lubatud rohkem, kui venekeelsetele:

Enamus lapsi ei käi koolisööklades – vanematel ei ole raha, et koolilõuna eest maksta. (МЭ 26.02.99; Закрываются русские школы) Jutt on kirde-Eestist ehk Ida-Virumaast. Enamus

elanikest seal on venelased. Samas edasi selle artikli järgmises lauses autor ütleb, et „Eelmisel aastal aga Narva-Jõesuus oli avatud uus eestikeelne kool. Ja keegi ei rääkinud lastepõuest“. Artikli viimane lause on „Riik, mis hoiab raha kokku laste arvel, tulevikus ootab suur kättemaks. Sellest on selgelt näha, et riik (jällegi, koolid on munitsipaalses omandis) hoiab raha kokku venekeelsetest lastest, sulgedes nende koole. Eestikeelsed aga saavad uued koolid juurde.

Linnavolikogu esimees ja eesti gümnaasiumi direktor Oskar Tulvik koos linnapea Meelis Mälbergiga jäid omal arvamusel: lapsi tuleb ära anda eesti koolidesse või suunata õppimisele Tartusse. (MЭ 08.08.00 Зигзаги интеграции) Jutt käib Räpina vene gümnaasiumist, mis võiks aasta eksisteerida, aga võimud tahtsid selle kinni panna viiviitamatuks. Siin on ka näha, et eesti(keelsed) võimud korraldavad venekeelsete inimeste elut nii nagu see on neile mugav. Sellist järeldust saab teha autori sõnadest.

Esimesteks, kes sai häiritud, oli lasteaeg „Tuluke“, mida venekeelsed Jõhvi elanikud nimetavad „Ogonjok“. Ülejärgmises lõiges autor teeb järelduse „See tähendab, et asjaolud saavad poliitiliselt värvituna“ (MЭ 28.11.00; Почему гаснут огоньки?) Jälle autor teeb vahet venekeelsete ja eestikeelsete elanikute vahel, ja on näha, et venelaste poole autor suhtub kaastunega, aga eestlaste poole konkreetselt siin – täiesti neutraalselt, mis tekitab ka erinevust.

...Autori kaasavestleja on ka lõpetanud vene koolit. Siis astus Põllumajandusakadeemiasse... Aga kerge talle ka nüüd ei ole, vaatamata sellele, et ta valdab (eesti) keelt.

...Eesti klassides õpib 60 vene last. Aga vene klassides – ainult 13. (Ainult! Järelikult, see ei tähenda midagi! <See lause oli ka artiklis antud sulgudes. K.K.>) Need 60 on ise tahtnud eesti klassidesse minna! Aga huvitav, mida neil oli teha, kui valikut polnud? (MЭ 22.02.01; Мы – про Фому, а нам – про Ерёму) See artikkel on kirjutatud ekspressiivselt, sees on palju retoorilisi küsimusi nagu: „kas see lisab au meie haridusministeeriumile?... Ja mis siis?... Kas lastele sai parem elada? (mõistetakse all vene lapsi)“ Artikkel lõpeb sõnadega: „Vot selleärast ema Ira ongi mures ja häires. Ja mitte ainult tema üks.“

...Eestil pole mõtet viia läbi mittepõliselanikute väljatõrjumise poliitikat... (MЭ 26.02.01; Уроки и пороки) Sellest lausest kohe tuleneb järeldus, et Eesti viib sellise poliitikat läbi. Aga kuna ajaleht on suunatud vene auditooriumile, siis auditooriumis, mis pidevalt selliseid väiteid loeb, saab formeeritud enda arvamus situatsiooni ja tegelaste kohta, mille põhjaks on see, mis on lehes kirjutatud.

...Mingi Allikmaa tahab meie kooli kinni panna! – avaldasid lapsed abilinnapeale. „Allikmaa, jäta kool rahule!“ – ütleb plakat nende käes. Nii nad tutvusidki (Lapsed ja Tallina abilinnapea Margus Allikmaa; K.K.). (MЭ 20.02.04; Школа победила город) – kogu artikkel räägib venekeelsetest koolilastest ja eestikeelsetest võimuesindajatest. Ühed on need, kes kaitsevad omaid õigusi, teised – need, kes rikkuvad neid õigusi ja „tahavad“ kooli sulgeda.

Samas Eesti venekeelsel pressil **on säilinud mõned Nõukogude Liidu pressile iseloomulikud jooned.**

Kõik tehakse suure hiilgusega niimoodi, et kiiremini raporteerida lääne sõbradele, et meil on keelega kõik OK. (MЭ 08.08.00; Зигзаги интеграции) Lääne sõbrad ilma jutumärkideta ja stiil meenutavad NL pressit.

Minister kutsus üles probleemi lahendamisele (MЭ 13.11.00; Демографическая алгебра) – Veel üks nõukogudeaegne stamp

...Teemat juba aktiivselt arutatakse „Ülespool“ (MЭ 28.11.00 Почему гаснут «Огоньки»?) Ülespool alt mõistatakse võimuseid. Jälle NL ajast jäänud stamp.

...Ühe häälega avaldasid emad (MЭ 3.12.03; Редуют школьные ряды) Ühe häälega avaldasid (в один голос заявили) – oli ka kasutanud NL pressis.

Samas enamus autoreid kasutavad omades artiklites metafoore või ülekantud tähendust. Nende kasutatavus samas lisab emotsioone. Aga mõndel neist on ka segane tähendus:

Вновь остро встал вопрос (Jälle on teravalt püsti tekkinud küsimus; MЭ 20.02.01; В Ряпина «закрывают» русское образование) – Rõhutatakse küsimuse teravust. Fraas „teravalt püsti tekkinud küsimus“ kõlab nagu Nõukogude aja keelestamp, aga „jälle“ annab teada, et see küsimus oli teravalt üles ka enne.

Mõned ajakirjanikud kasutavad omas lugudes ka selliseid fraase nagu järgmine: „Selles loos vot mis imestab: linnavõimud miskipärast ei soovinud viia vanematega ja õpetajatega läbi ausat (правдивый) ja avatud juttu kooli tulevasest saatusest...“(В этой истории вот что удивляет: городские власти почему-то не пожелали вести с учителями и родителями открытый,

правдивый разговор о будущей судьбе школы... МЭ 04.01.00; Новогодний сюрприз) Kui vaadelda ainult seda lauset, siis saab leida järgmiseid kohad, mille üle saab vaielda:

Selles loos vot mis imestab... See „midagi“ imestab ajakirjanikut, mitte lugejat. Aga selline fraasi ehitamine näitab seda, et ajakirjanik teeb järeldust/otsust ise lugejate asemel. Kuna see ei ole arvamislugu, tegemist on *feature*-looga, ajakirjaniku omaid isklikuid arvamusi ei tohiks tuua esile. Samas sõna „vot“, mida kasutatakse loos, kuulub suulisesse kõnesse ja publitsistliku žanri artiklisse see kuuluda ei saa, kui see pole tsitaadi osa.

...Linnavõimud miskipärast ei soovinud... Kuna tegemist on artikliga, mis peaks olema reporteritöö tulemuseks, sõna „miskipärast“ kasutamine siin ka ei ole lubatud. Ajakirjanik peaks teada saada, miks „linnavõimud ei soovinud...“ ja anda seda auditooriumile üle. Aga antud kontekstist saab lugeja aru nii, et riigivõimud salaliselt teevad midagi ebapopulaarset, ei suhtle rahvaga üldse ja ei räägi sellest ka ajakirjanikele. Samas räägib see ka ajakirjaniku tasemest.

...miskipärast ei soovinud... See „ei soovinud“ näitab ajakirjaniku suhet linnavõimudesse ja annab selle üle ka auditooriumile. See ei ole kindlustatud tsitaadiga, kust on näha, mille põhjal ajakirjanik tegi järeldust, et võimud „ei soovinud“ midagi. Aga samas see tekitab tunnet, et linnavõimud teevad midagi oma soovi, mitte seaduse põhjal, mis saab ka mõjutada linnavõimude poole suhtumise kujundamisele. Samas osapooled on jagunenud niimoodi, et võimud on eestikeelsed, aga „ohvrid“ on venekeelsed. Siis kaudselt saab rääkida ka suhtumise eestlaste poole kujundamisest.

...ei soovinud viia vanematega ja õpetajatega läbi tõsist ja avatud juttu... Autori arvamus võimude ebatõsise kohta, mis põhineb autori sõnadel ja jällegi ei ole kindlustatud allikate sõnadega. Aga selline lauseehitus näitab, et, autori arvamusel, võimud ei ole ausad inimestega.

...tulevasest kooli saatusest... Lausest saab järeldada, et autor teab või kujutab ette, mis juhtub kooliga. Ja see on „saatus“ (*судьба*), mitte neutraalne „tulevik“ (*будущее*).

4. Töö tulemuste analüüs ja järeldused

Kui analüüsida saadud materjali vaatlemisel tulemusi, siis saab teha järgmisi järeldusi. Kuna kokku oli suletud 114 kooli, aga probleemi puudutavate artiklite arv kahes ajalehes on 63, sellest saab teha järelduse, et meedia ei pööra probleemile piisavalt tähelepanu. Artiklite arv on umbes 2 korda väiksem, kui suletud koolide tegelik arv. Publikatsioonide tihedus ei ole piisav selleks, et ütelda et ajalehed pööravad probleemile piisavalt tähelepanu ja mängivad olulise rolli avaliku arvamuse kujundamises.

Mis puudutab materjalide positsioone, eestikeelne press pöörab rohkem tähelepanu koolide sulgemise probleemile, asetades selle teema artiklid rohkem ettepoole. Venekeelne press aga paneb neid materjale pigem keskele, mis tähendab seda, et koolide sulgemise temaatikale pööratakse eestikeelse pressiga võrreldes vähem tähelepanu.

Sellest, et venekeelses pressis artiklite autorlus kuulub ajakirjanikule (Tabel 5), saab teha järeldust, et konkreetsetel konfliktis osalejatel on vähe võimalusi väljendada oma arvamust „ilma vahendajateta“. Venekeelses pressis kogu analüüsitud perioodil on ainult 3 autori tüüpi: ajakirjanik, võimude esindaja ja vanemad. Eesti press on selles mõttes mitmekülgsem, sest autorid - ajakirjanikud, võimud ja kool, aga nii suurt ühe autori domineerimist teiste üle nagu venekeelses pressis, eestikeelses ei ole.

Nõnda, venekeelne lugeja näeb situatsiooni toimetuse arvamuse prisma läbi ja temal ei ole võimalust tutvuda otseselt poolte arvamustega. Eestikeelsele lugejale aga pakutakse erinevaid arvamusi probleemi kohta. Sellest tulenevalt saab järeldada eestikeelse pressis rohkemast objektiivsusest võrreldes venekeelsega.

Venekeelse pressis artiklid on rohkem ühekülgsed, kui eestikeelsed – enamikes vene artiklites on esitatud ainult üks allikas (Tabelid 6, 7, 8, 9). Eestikeelse pressis saab rohkema õiguspärasusega nimetada avalikuks foorumiks, kuna esitatud informatsiooni mitmekülgsus on seal suurem. Saab oletada, et vene ajakirjanikud arvavad piisavaks ühte allikat loo kirjutamise jaoks. Põhilised sulgemiste põhjused on mõlemas ajalehtedes lastepõud ja rahapuudus.

Kui analüüsida võtmesõnade kasutatavust, siis saab ütelda, mis kõrvalteemasi ajalehed käsitlevad artiklites peale põhiteemat (Tabel 12). Samas võtmesõnade kasutatavus tõestab, et eestikeelne press on neutraalsem kui venekeelne. Postimees kontsentreerub rohkem uudise

esitamises, venekeelne press aga on ekspressiivsem ja emotsionaalsem. „MЭ“ tihedamini väljendab ühe poole vaatepunkti või võtab ise osa konfliktis. Saab oletada, et venekeelne press tundub ennast ebakindlalt. Selliste arusaamade nagu „sotsiaalne genotsiid“, „poliitiline konflikt“, „üleminek teisele keelele“ tihe kasutamine tõendab kõrget ärevuse taset (Tabel 12). Sellest räägib järgmine võtmearusaamade plokk:

„Imestus/häire/ärevus“ on seotud arusaamadega „integratsioon“, „poliitiline konflikt“, „üleminek teisele keelele“ ja „ühiskoolid“.

„Integratsioon“ on seotud arusaamadega „pole mõtet“, „poliitiline konflikt“, „imestus/häire/ärevus“.

„Reorganisatsioon“ on seotud sõnadega „imestus/häire/ärevus“.

„Üleminek teisele keelele“ on seotud arusaamadega „poliitiline konflikt“ ja „integratsioon“.

„Pole mõtet“ on seotud ainult integratsiooniga.

Eestikeelses pressis kasutatakse võtmesõnu laiemalt, kui venekeelses pressis. Ei saa ütelda, et eestikeelne press korduvalt ringleb mingi ühe probleemi ümber. Võtmesõnade vahelistel seosel on siin rohkem informatiivseid omadusi ja võtmesõnad iseendast ei ole emotsionaalsed.

Põhilised konflikti osalejad on artiklites kool ja võimud. Eestikeelses pressis mõlemad on vaadeldud rohkem neutraalselt, rõhk pannakse pigem informatiivsusele. Venekeelne press aga väljendab oma suhtumist situatsiooni ja selle osalejatesse. Näiteks on selgelt näha, et negatiivne suhtumine riigisse ja positiivne – koolisse on venekeelses pressis väljendatud rohkem kui eestikeelses (Tabel 13, 14). Siis auditooriumi suhete kujundamise kohta saab ütelda, et venekeelne ajaleht püüab pakkuda lugejale oma vaatepunkti, mida põhimõtteliselt meedia tegema ei tohi. Samas venekeelne press ei erista mõnikord kohalikke võimuseid riigivõimust, mis räägib mõnede ajakirjanike/toimetajate harimatusest.

Venekeelses pressis rohkem tähelepanu pööratakse koolide tulevikule ja situatsiooni kompleks-ülevaatele. Minevikku ja olevikku ei vaatle venekeelne press peaaegu. Eestikeelne press aga vaatlleb osa situatsioone terviklikult, aga minevikust „Postimees“ ei räägi. Põhiline aeg eestikeelse pressis jaoks on olevik. Tuleviku vaadeldakse ka, aga see ei ole kõige tähtsam osa materjalist (Tabel 16). See võib tähendada, et eestikeelne press püüab vaadelda situatsiooni ja selle lahendamise võimalusi olevikus. Venekeelne press aga, arvestades selle emotsionaalsust, kontsentreerub küsimusel „mis nüüd saab?“ ja ei püüa analüüsida situatsiooni nii nagu see antud hetkel on. Jällegi see räägib kõrge ärevuse tasemest.

Sellest räägib ka selline fakt, et venekeelne press vaatleb sagedamini kas üksikuid juhtumeid koolidega eraldi või absoluutselt üldiseid tendentse koolide sulgemise protsessis ilma konkreetsete näidisteta. Eestikeelne press aga valib siin kesktee: põhiliselt „Postimehe“ artiklites vaadeldakse sarnaseid juhtumeid, mis on ühendatud üldiste joonte põhjal. See võib olla analüüsivõime ja probleemi arusaamise näitajaks (Tabel 17).

Eestikeelne press vaatleb probleemi nii institutsionaalselt kui ka isiksuselt. „Postimees“ räägib koolidest kui juriidilistest subjektidest aga samas ajaleht ei unusta ka õpilasi. Venekeelne press aga räägib põhiliselt koolist administratiivses mõttes (Tabel 18). See ei luba ajalehele piisavalt ligineda lugejatele ja viib ka mitmekülgsuse ja objektiivsuse kaotamisele.

Venekeelne press ei pööra tähelepanu eesti koolidele. Artiklites domineerivad koolid vene õppekeelega. Eestikeelne press aga ei luba ühte gruppi domineerimist: eestikeelseid ja kahekeelseid koole on esitatud võrdselt ja piisavalt tähelepanu pööratakse ka venekeelsetele koolidele (Tabel 15). Jällegi, venekeelne press kaotab objektiivsuses ja jagab ühiskonda „eestlasteks“ ja „venelasteks“, näidates lugejale ainult „meie“ (venekeelsete elanikute) poolt ja vaikides sellest, mis toimub „neil“. Eestikeelne press on selles mõttes rohkem pluralistlik ja liberaalne.

Arvestades seda, mis on üles öeldud, saab teha järgmisi järeldusi: nii eestikeelne kui ka venekeelne press pöörab liiga vähe tähelepanu koolide sulgemise probleemile. Aga kui oletada, et tulevikus allikate ja autorite struktuurid ja avaldatud materjalide iseloomud jäävad samaks nii eesti- kui ka venekeelses pressis, siis selliste tendentside jätkades eestikeelsel pressil on võimalus saada avalikuks foorumiks probleemi arutelu jaoks. Ja sellel foorumil arutakse nii eesti- kui ka venekeelsete koolide probleeme. Venekeelne press aga jätkab emotsioonide väljendamist ja seega avaliku foorumi rolli mängida ei saa, pigem see jääbki süvendama teadmatuse ärevuse atmosfääri.

Kui pöörata tähelepanu venekeelsele pressile ja vaadelda selle leksikat, saab ütelda, et *agenda-setting*, mida ta pakub oma auditooriumile on selline, mis saab tekitada paanikat ja rahvuse enda määratlemist nagu diskrimineeritavat vähemust. Sellist järeldust saab teha arvestades suure määramatuse taseme, väikest arvu informatsiooni, mis on antud ilma allikateta ja jaotamist „eestlasteks“ ja „venelasteks“, kus esimesed on need, kellel on võim ja raha ja teised ainult järgivad voolu, mida määratakse esimeste (eestlaste) poolt, ja ei saa midagi teha selle vastu, ehk

ei saa olla aktiivsed tegijad Eesti ühiskonnas. Selline *agenda-setting*, autori arvamusel, kahjustab nii ühiskonda kui ka selle venekeelsete elanikute osa.

Seda, et teise õppekeele koolid ei vaadeldata, vaadeldes ainult ajalehe enda õppekeele koole, saab väita ainult „MƏ“ ajalehe kohta. „Postimees“ vaatab ka venekeelsete koolide probleeme üle. Samas leksika analüüsi tulemusena sai selgeks, et mõned venekeelsed autorid iseennast eraldavad eestikeelseid ja venekeelseid elanikke.

Koolide edasist saatust ajalehed ei jälgi. Artiklite arv on väike ja peamiselt nad käsitlevad erinevaid koole. Artikleid, mis räägiks koolide saatusest peale sulgemist valimist leitud ei olnud.

Venekeelne press on emotsionaalsem ja annab vähem informatsiooni, see sai tõendatud leksika analüüsi abil. Sellest analüüsist tulenevalt, venekeelne press on kõrge määramatuse ja ärevuse tasemega. Näiteks: infoallikate osas, selle tekstide eripäraks on kõrge emotsionaalsuse tase, loogilise argumentatsiooni asendamine emotsionaalsusega.

Venekeelne press püüab suruma lugejate peale oma arvamust probleemist ja arusaamist sellest. See tuleneb ka leksika analüüsist. Enamuses venekeelse press artiklites antakse informatsiooni, mille juurde ei ole antud allikat, kusjuures informatsioon on selline, mis seda allikat nõuab. See tähendab seda, et informatsioon suure tõenäosusega kuulub loo autorile. Aga kuna autorid on põhiliselt ajakirjanikud ning ajaleht lubab selliseid lugusid avalikustada, saab rääkida sellest, et väljaanne annab üle oma probleemi arusaamist. Ajakirjanik ise teeb järeldusi lugeja asemel ja näitab talle, mis tema arvates on kõige tähtsam (nt.: selles loos vot mis imestab...; MƏ 04.01.00; *Новогодний сюрприз*). Kusjuures ajakirjaniku pädevusest väita millestki nii või teisiti lugejal pole midagi teada. Samas analüüsi jooksul sai selgeks, et mõned ajakirjanikud ei erista munitsipaalset ja riigivõimuseid omavahel. Ajalehe jaoks sellised trendid, kui nad jätkavad, kasuks ei tule. Lugejate jaoks suure tõenäosusega ka.

5. Kokkuvõte

Töö eesmärk oli välja selgitada pressi rolli avaliku arvamuse koolide sulgemise probleemi kohta kujundamises.

Töö ülesandeid oli kokku 4. Esiteks, oli planeeritud teada saada, mis tähtsust ja mis vahenditega annavad ajalehed probleemile. Selle eesmärgiga ma vaatlesin, kui tihti sellele teemale pühendatud artiklid on ilmunud ajalehtedes, mis positsioonidele on nad pandud ja mis suhet kujundavad meediakanalid antud probleemile.

Samas töö eesmärk on teada saada, kuidas ajalehed kajastavad koolide sulgemist. Selle eesmärgi saavutamiseks ma vaatlen, mis kõrvalteemad vaadeldakse koos põhiteemaga, mis allikaid kasutatakse, kes on põhilised autorid ja mis on kõige tihedam kasutatavad võtmesõnad

Kolmas eesmärk on teada saada, mis on kõige tihedam kajastatavad pressis sulgemise põhjused. Samas ma kavatsesin välja selgitada, kas press jälgib suletud koolide edasist saatust ja võrrelda, kuidas eestikeelne press vaatlleb venekeelsete koolide probleeme ja vastupidi.

Minu arvates press ei mängi erilist rolli avaliku arvamuse suletud koolide probleemi kohta kujundamisel. Koolide edasist saatust ajalehed ei jälgi. Venekeelne press on emotsionaalsem ja annab vähem informatsiooni. Ja venekeelne press püüab üleanda lugejale oma probleemi arusaamist

Uurimuse käigus on selgunud, et meedia ei pööra piisavalt tähelepanu probleemile ja rääkida olulisest rollist auditooriumi suhtumise kujundamises ei ole võimalik.

Töö käigus oli vaadeldud ajalehed „Postimees“ ja „Молодёжь Эстонии“ nagu venekeelne ja eestikeelne päevalehed kõrge loetavusega. Meetoditena olid kvalitatiivne ja kvantitatiivne kontent-analüüs ja leksika analüüs.

Kõige tihedamini pressis kajastatavad koolide sulgemise põhjused on lastepõud ja rahapuudus. Koolide sulgemise protsessi kohta press räägib liiga harva. Põhiliselt ajalehed käsitlevad võimude vaatepunkti, mõnikord seda täiendab kooli positsioon. Riik on tavaliselt subjekt, kool aga – objekt. Positsioonide sisu on põhiliste probleemide arutelu tulemus. Suletud koolide

saatust press ei vaatle. Eestikeelne press pöörab tähelepanu vene koolide probleemidele, vene press aga eestikeelsetest koolidest ei räägi.

Press ei mängi erilist rolli avaliku arvamuse suletud koolide probleemi kohta kujundamisel, kuna väike publikatsioonide tihedus ei luba seda väita.

Ajalehed ei puutu teise õppekeele koolide probleeme, vaadeldes ainult ajalehe enda õppekeele kooli, see sai tõendust ainult osaliselt. „Postimees“ vaatab ka venekeelsete koolide probleeme üle. Venekeelne ajaleht aga kontsentreerub omaenda asjades. Samas leksika analüüsi tulemusena sai selgeks, et mõned venekeelsed autorid iseennast eraldavad eestikeelseid ja venekeelseid elanikke.

Koolide edasist saatust ajalehed ei jälgi. Artiklite arv on väike ja nad peamiselt käsitlevad erinevaid kooli.

Venekeelne press on emotsionaalsem ja annab vähem informatsiooni. See sai tõendatud leksika analüüsi abil. Sellest analüüsist tulenevalt, venekeelne press on kõrge määramatuse tasemega, näiteks, infoallikate osas, selle tekstide eripäraks on kõrge emotsionaalsuse tase, loogilise argumentatsiooni asendamine emotsionaalsusega.

Venekeelne press püüab peale suruda lugejale oma probleemi arusaamist. See tuleneb ka leksika analüüsist. Enamuses venekeelse press artiklites antakse informatsiooni, mille juurde ei ole antud allikat kusjuures informatsioon on selline mis seda allikat nõuab. See tähendab seda, et informatsioon suure tõenäosusega kuulub loo autorile endale. Aga kuna autorid on põhiliselt ajakirjanikud, siis, kui ajaleht lubab selliseid lugusid avalikustada, saab rääkida sellest, et väljaanne annab üle oma probleemi arusaamist. Ajakirjanik ise teeb järeldusi lugeja eest ja näitab talle, mis, tema arvates, on kõige tähtsam.

Selle teemaga saab tegeleda ka edaspidises teadustöös. Järgmisteks sammudeks saavad olla eestikeelse press leksika analüüs ja selle võrdlemine venekeelse press omaga. Samas saab saadud tulemuste põhjuseid välja selgitada läbi suhtlemist press esindajatega. Veel on võimalik jälgida teisi meediakanaleid või vaadelda pikemat koolide sulgemise probleemi kajastamise perioodi. Saab ka uurida, kas press suhtumine probleemisse on kuidagi muutunud alates selle probleemi tekkimisest. Kindlat uurimissuunda saab määratleda suurema materjalimahtu tutvudes.

Kirjandus:

Apple, M.W. (1996). Cultural politics and education. New York: Teachers College Press.

Baljasnaja, Jelena. (1997). Eesti haridusprobleemide kajastamine ajalehtedes „Estonija“ ja „ME“. Vene noored Eestis: sotsioloogiline mosaiik. Materjalide kogumik. Projekt VERA. Koostaja Priit Järve. Toimetuskolleegium: Mati Heidmets, Priit Järve, Marju Lauristin, Marje Pavelson, Triin Vihalemm. Avita, Tallinn Tartu Ülikooli tellimisel.

Bauman Z. (1995). Making and unmaking of strangers. Thesis Eleven, 43, 1-16.

Boli, J., Ramires, F. O., & Meyer, J. W. (1985). Explaining the origins and expansion of mass education. Comparative Education Review, 29 (2), 145- 170.

Belobrovtseva, Irina. (1997). Õpetajad, lastevanemad ja õpilased vene koolide probleemidest Eestis. Vene noored Eestis: sotsioloogiline mosaiik. Materjalide kogumik. Projekt VERA. Koostaja Priit Järve. Toimetuskolleegium: Mati Heidmets, Priit Järve, Marju Lauristin, Marje Pavelson, Triin Vihalemm. Avita, Tallinn Tartu Ülikooli tellimisel.

Dellinger Brett. (1995). Views of CNN Television News: A Critical Cross-Cultural Analysis of the American Commercial Discourse Style. Universitas Wasaensis.

Gurevitch, Michael, Tony Bennett, James Curran & Janet Woollacott (Ed.) (1982). Culture, Society and the Media. London: Methuen (Part 1, 'Class, Ideology and the Media'),

Hinkson, J. (1996). The state of postmodernity: Beyond cultural nostalgia or pessimism. In P. James (Ed.), The state in question: Transformations of the Australian state (pp.196- 223). St Leonards, Australia: Allen & Unwin.

Hobsbawm, E. J. (1994). Age of extremes: The short twentieth century 1914- 1991. London: Michael Joseph.

Jakobson, Valeria, Kõrts, Külliki, Grinko, Olesja. (1998). Vene kooli reformi käsitlemine Riigikogus ning eesti- ja venekeelses ajakirjanduses. Mitmekultuuriline Eesti: väljakutse haridusele. Projekt VERA 2. Toimetajad: Marju Lauristin, Silvi Vare, Tiia Pedassaar, Marje Pavelson, Tartu.

Kickert, W. (1991). Steering at a distance: A new paradigm of public governance in Dutch higher education. Paper presented to European Consortium for Political Research, University of Essex.

Kress, Gunter. (1990). Critical Discourse Analysis, Robert Kaplan, ed., *Annual Review of Applied Linguistics, II*

Kõrts, Külliki ja Kõuts, Ragne. (2000). Ajakirjandus kui integratsiooni avalik foorum. Integratsioon Eesti ühiskonnas. Monitooring 2000. Marju Lauristin ja Raivo Vetik (Toim.), Tallinn

London, Scott. (1993). How the media frames political issues. Essay was originally prepared for the Kettering Foundation

Lippmann, Walter. (1922). *Public opinion*. New York: Macmillan

McCombs, Maxwell. (2003). The Agenda-Setting Role of the Mass Media in the Shaping of Public Opinion. University of Texas at Austin
<http://sticerd.lse.ac.uk/dps/extra/McCombs.pdf>

McCombs, M.E., & Shaw, D.L. (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. Public Opinion Quarterly 36

Pavelson, Marje, Trasberg, Karmen. (1998). Mitmekultuurilise hariduse globaalsest kontekstist. Mitmekultuuriline Eesti: väljakutse haridusele. Projekt VERA 2. Toimetajad: Marju Lauristin, Silvi Vare, Tiia Pedassaar, Marje Pavelson, Tartu.

Taylor, S., Rizvi, F., Lingard, B., & Henry, M. (1997). Educational policy and the politics of change. London: Routledge.

Touraine, A. (1999). Can we live together, equal and different. European journal of social theory, 1.

Vassiltšenko, Larissa. (1998). Venekeelse kooli reformimine: lahendust ootavad probleemid. Mitmekultuuriline Eesti: väljakutse haridusele. Projekt VERA 2. Toimetajad: Marju Lauristin, Silvi Vare, Tiia Pedassaar, Marje Pavelson, Tartu.

Wielemans, W. (1996). Educational policy in the countries of the European union: Facts, trends and critical interpretation. Paper presented to the CESE Conference, Athens, October 13- 18

Wright, Charles R. (1975). Mass communication: a sociological perspective. Second edition, Random House Inc. New York, USA.

<http://www.psyvparents.ru/index.php?view=articles&item=303&cat=6&sc=45&full=yes>

Laste psühholoogia vanemate jaoks

<http://mother.ru/psycholog/?m=2&a=11&p=2>

Psühholoogi kommentaarid lastega seotud raskuste kohta

http://www.meis.ee/files/est_raamatukogu_aastaraamatud/Aastsaraamat_2002.pdf

Integratsiooni Sihtasutuse aastaraamat 2002

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=606020>

Elektrooniline Riigi teataja. Tallinna munitsipaalkoolide võrgu korrastamise kava 2003–2012. Tallinna Linnavolikogu 19. juuni 2003. a määrus nr 41

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=840981>

Elektrooniline Riigi teataja. Laheda valla koolide arengukava kinnitamine. Laheda Vallavolikogu 26. märtsi 2004. a määrus nr 8

<http://www.tcw.utwente.nl/theorieenoverzicht/Theory%20clusters/Mass%20Media/Framing.doc>

Framing

<http://www.hm.ee/failid>

Haridus-ja Teadusministeeriumi jaoks poliitiliste uuringute keskuse “Praxis” poolt tehtud uuring “Üldhariduskoolide võrgu korraldamine”. Avalikustatud 26 aprill 2005.

<http://www.aare.edu.au/99pap/mor99486.htm>

Dimitri Morakhovski: Educating individuals as active agents in an era of global communication.

<http://bank.rug.ac.be/da/da.htm>

Stef Slembrouck: What is meant by "discourse analysis"?

<http://www.lboro.ac.uk/departments/ss/depstaff/staff/bio/JPpages/Richardson%20Handbook%20Chapter%20for%20web.htm>

Jonathan Potter. Discourse Analysis and Constructionist Approaches: Theoretical Background.

Erakiri Ants Eglonilt (ants.eglon@hmb.ee) aadressile krabu@ut.ee teemaga RE: Veel on küsida, reede, 19. november 2004, 8:32

Summary

The aim of this thesis was to make clear, what is the role of press in forming of public opinion about closing of schools in Estonia. To make it, 2 daily newspaper, in estonian and russian languages were taken and analysed with content analysis. After that russian-linguaged newspaper was also analysed with critical discourse analysis in aim to make clear more precise, how does it provide its auditorium with information. It was made because during content analysis some unusual results occurred: russian-linguaged press seems to have higher emotional level and low informational one in providing auditorium with information.

There are 4 assignments of the thesis. Firstly, it was planned to know, what significance do newspaper give to the problem and with what facilities. I watched, how often are articles dedicated to this problem published, on what positions are these put and how do newspapers relate to the problem

Another one assignment was to know, how do newspapers reflect closing of schools. For completing this assignment I watch, what topics are being watched together with the main one, what sources are being watched, who are main authors and what are mostly used keywords

Third assignment was to know, what are mainly published reasons of closing schools. Also I planned to make clear, if press continues to watch, what happens to school after it is closed and to compare how estonian-linguaged press watches russian-speaking schools' problems and vice versa

To say about hypothesis, so, on my opinion, press does not play a significant role in forming of public opinion about the problem of closing schools. Also as a hypothesis I guess that newspapers are not in touch with problems of schools, where language of teaching differs from newspaper's own. Third hypothesis is that newspapers don't watch for what happens to closed schools. Fourth one is that russian-linguaged press is more emotional and less informative about the problem than estonian-linguaged one. And the last one would say that russian-linguaged press tries to give to the auditorium its own marks and understandings.

This study has revealed, that press does not pay enough attention to the problem and its impossible to speak about a significant role of press in forming public opinion.

Most often mentioned in publications reasons of closing schools were deficit of money for schools and lack of children. Press speaks very seldom about the process of closing schools. Newspapers mainly present the point of view of authorities, sometimes followed by the school's position. State is usually presented as an acting subject and school as an object of activities. The content of positions is the result of discussing of main problems. Press doesn't pay attention to what happens to closed schools. Estonian-language press pays attention to problems of schools with Russian language of instruction, while the Russian-language press doesn't speak about schools with Estonian language of instruction.

Because of the low frequency of publications, it's possible to guess that press doesn't play a significant role in forming of the public opinion about closing of schools.

Hypothesis, that newspapers don't follow and reflect problems of schools with different languages was partially confirmed. Estonian-language newspaper follow the problems of schools with Russian language of instruction, while the Russian-language one concentrates on its own things. Also there was such a result of critical discourse analysis that some Russian-speaking journalists make difference Estonian-speaking and Russian-speaking citizens of Estonia. So, this hypothesis turned to be wrong for the Russian-language press.

Newspapers don't follow the further destiny of closed schools, their pupils and workers. This hypothesis was confirmed, as the quantity of articles is small and these are dedicated to different schools. There are no articles that tell about what happened next with the closed school.

The hypothesis that the Russian-language press is more emotional and gives less information was confirmed by critical discourse-analysis. Russian-language press is highly indefinite, for instance, about sources, and it's highly emotional, changing logical argumentation with emotional one.

In the Russian-language press the personal opinion of the journalist takes big places and is of high importance. It was also revealed by the critical discourse analysis. Mostly in the Russian-language press quoted information is not confirmed by the reference to its source, although information belongs to the kind where naming source is necessary. It means that the opinion may belong to anyone, for example to the author himself and puts the validity of information under the question mark. Also journalist makes conclusions himself instead of the reader and chooses on his opinion, what to show to the reader.

LISA 1. Kodeerimisinstruktsioon

Üldine informatsioon

1. Materjali tüüp
 1. Uudis
 2. *Feature*
 3. Arvamus
2. Autor
 1. Ajakirjanik
 2. Kooli esindaja
 3. Võimude esindaja
 4. Vanemad/lapsed
 5. MTÜ
3. Infoallikad
 1. Kool
 2. Vanemad/lapsed
 3. Riik
 4. MTÜ
4. Artiklite positsioon ajalehes
 1. Algu
 2. Alguse poole
 3. Keskel
 4. Lõpu poole

Põhiteemad:

5. Teemad/probleemid
6. Võtmesõnad

Osapooled:

7. Tegelased
 1. Kooli esindajad
 2. Võimude esindajad
 3. Vanemad/lapsed
 4. MTÜ
 5. Muud
8. Materjalis esitatud osapooled
 1. Kool
 2. Võimud
 3. Vanemad/lapsed
 4. Mitte konkreetseid konflikte osalejad
 5. Neutraalselt, küljest

Ajalehe positsioon

9. Kooli roll
 1. Subjekt

2. Objekt
3. Muu

10. Riigi roll

1. Subjekt
2. Objekt
3. Muu

11. Ajalehe suhtumine kooli poole

1. Positiivne
2. Neutraalne
3. Negatiivne

12. Ajalehe suhtumine võimude poole

1. Positiivne
2. Negatiivne
3. Neutraalne

Eelistused:

13. Kooli keel

1. Vene
2. Eesti
3. Segakooli
4. Muu

14. Artikli aeg

1. Olevik (kirjeldus)
2. Minevik (korduv publikatsioon)
3. Tulevikuplaanid (areng/sulgemine)
4. Kompleks

15. Artikkel räägib

1. Ühest koolist
2. Sarnastest juhtumitest (*case/trend*)
3. Üldiselt probleemidest, võimalikult - näidistega

16. Kool-lapsed suhe

1. Rohkem räägitakse koolist administratiivses mõttes
2. Rohkem räägitakse lastest
3. Kompleks

LISA 2. Analüüsitud artiklite loetelu

Ajaleht „Postimees“

- 2.08.99: Lastepõud paneb väiksed maakoolid kinni. 1 uudis + 3 arvamust
1.09.99: Koolitee algab erinevatelt stardipakkudelt 2 *feature*’it + 3 arvamust
25.02.00: Väikekool võitles endale kolm aastat eluõigust
9. 08.00: Õpilaste puudus peatab õppetöö 20 koolis 1 *feature* + 4 arvamust
9.02.00: Sajad õpilased peavad lahkuma kodukoolist
19.03.01: Kõike ei taandu rahvusküsimusele
10.09.01: Haridus on põhiõigus
8.02.02: Venekeelse gümnaasiumihariduse tulevik
20.02.02: Kohalikud valimised viskavad väikekoolidele päästerõnga
10.06.02: Aeg parandada pearahasüsteemit
28.08.02: Eesti koole ootavad ees rasked aastad
6.11.02: Valimised jätavad pealinna koolide tuleviku kindlusetuks
18.03.03: Lapsi vähem, koole vähem
18.03.03: Tallinn sulgeb 15 kooli kaheksa aasta jooksul
19.04.03: Tallinn halastab sulgemisohus koolidele
06.09.03: Tõsine probleemidepundar
13.11.03: Tallinn kavatseb tuleval aastal sulgeda 5 kooli
3.12.03: Viis kooli panevad tuleval aastal ukseid kinni
11.12.03: Sulgemisohus Lasnamäe koolid tahavad ühineda
10.02.04: Koolide sulgemise aegu
9.03.04: Uksed sulgeb 5 kooli
26.10.04: Kaht Lasnamäe kooli ähvardab taas sulgemine

Ajaleht „Молодёжь Эстонии“

- 26.02.99: Закрываются русские школы
16.03.99: Школы закрываются
5.08.99: Идём в баню
11.08.99: Преобразования в системе образования
29.06.00: Смогут ли дальше учиться русские дети из Ряпина?
8.08.00: Зигзаги интеграции

13.11.00: Демографическая алгебра
18.11.00: Сомпасцы лишатся школы
28.11.00: Почему гаснут «Огоньки»?
4.01.01: Новогодний сюрприз
20.02.01: В Ряпина «закрывают» русское образование
22.02.01: Мы про Фому, нам – про Ерёму
26.02.01: Уроки и пороки
21.03.01: Гимназическое образование на русском языке
29.03.01: Родительский совет
29.05.01: Закрытие школ неизбежно
20.06.01: Так всё-таки ликвидация?
31.08.03: Школы Эстонии ожидают трудные времена
19.03.03: Школа с возу – системе легче
5.06.03: Закрытие школ неизбежно
3.12.03: Редуют школьные ряды
5.12.03: Почему закрываются школы?
10.01.04: Когда умирает школа – 2 artiklit
20.02.04: Школа победила город
25.02.04: Штормовое предупреждение
26.02.04: В защиту школ
23.03.04: Судьба трёх решена
29.04.04: Минус 2 школы
28.05.04: Задание на лето